

DOMOVINA

Štev. 8.

V Ljubljani, 21. februarja 1919.

Leto II.

Krajevnim organizacijam JDS.

Strankin izvrševalni odbor je jeseni sklenil, da naj se volitve novega izvrševalnega odbora JDS, ki sestoji po organizacijskem redu iz vseh državnih in deželnih strankinih poslancev in iz 66 izvoljenih članov, izvrše 4 mesece po končani vojni. Strankino načelstvo je razposlalo vsem krajevnim organizacijam pismena navodila glede določitve kandidatov za izvrševalni odbor in glede volitve.

Odbor krajevne organizacije naj povabi do 25. svečana svoje člane na članski sestanek, ki naj določi kandidata za izvrševalni odbor. Kandidat krajevne organizacije je seveda lahko tudi član stranke izven domačega kraja ali iz oddaljenega mesta. Če bo vsaka organizacija določila kandidate izmed svojega članstva, potem je malo upanja, da pridejo v končno kandidatsko listo, ki jo sestavi stari izvrševalni odbor, ker se predlogi krajevnih organizacij preveč cepijo. Izberite osebe, ki so sposobne in imajo res veselje do javnega delovanja in ki pri tem ne iščejo časti ali priznanja.

Stari izvrševalni odbor bo 2. marca izmed vseh kandidatov od krajevnih organizacij izbral 66 kandidatov (za Štajersko 20, Dolenjsko 9, Gorenjsko 6, Notranjsko 6, Ljubljano 12, Koroško 4, Goriško 9) t. j. končna kandidatska lista, kot predlog za izvolitev po krajevnih organizacijah, ki se morajo izvršiti med 5. — 30. marcem. Izid volitev sporočijo odbori kraj. organizacij osrednjemu skrutiniju JDS. v Ljubljani do 12. aprila.

Vse krajevne organizacije imajo torej po orgn. redu najprej članski sestanek, potem pa občni zbor za izvršitev volitve. Opozorjamo vse odbore, da skrbijo za obe zborništvi za primeren spored. Vsako priliko je treba porabiti za to, da se članom pojasni domače krajevne gospodarske potrebe in načrte (prim. navodila za delokrog kraj. organizacij, razposlanih vsem odborom) in da se člani seznanijo s programom in organizacijskim redom (osobito točke II., III., VIII., deloma tudi VII.). Oba sestanka morata biti dobro pripravljena. Odborniki naj si snov za razlago med seboj razdele. Vsak odbornik mora poznati program, org. red in se mora vaditi v razlagi in govorni zmožnosti. P.

Agrarno vprašanje.

Kaj je agrarno vprašanje? To je vprašanje, kako razdeliti zemljo tako, da bo imel vsak pošten kmet dosti zemljišča za poljedelstvo in da bo ves naš narod mogel dobiti iz svoje zemlje dosti živeža za sebe in za trgovino z drugimi narodi, ki imajo sladkorja, petroleja, strojev, oprave itd., a nimajo poljskih pridelkov. To je potrebno z gospodarskega stališča. S socialnega stališča pa je pravično, da je gospodar zemlje oni, ki jo faktično obdeluje, ne pa veleposestnik, ki vleče le dobiček iz nje.

Naše ministristvo je v smislu razglasa prestolonaslednika sklenilo, da se še pred letošnjo žetvijo reši agrarno vprašanje v naši državi. To namerava izvesti tako-le:

Velika posestva preidejo takoj pod dr-

žavno nadzorstvo. Država sama jih bo upravljala, pozneje pa razdelila med one kmetovalce, ki nimajo dosti zemlje in nadalje med take invalide, ki so zmožni za poljedelstvo. Dosedanji lastniki veleposestev dobe od države odškodnino v denarju, pa tudi tu bodo izjeme. Tako je na primer naša vlada že odvzela brez vsake odškodnine:

1. Veleposestva članov habsburške vladarske rodbine.
2. Veleposestva sovražnih vladarskih rodbin.
3. Vsa veleposestva, ki so jih Habsburgovi darovali posameznikom, pa še niso prešla v druge roke (n. pr. potom prodaje).
4. Veleposestva, pridobljena tekom vojne.

Vsa ta posestva so podržavljena brez odškodnine.

Gozdovi ostanejo državna last. Kmetovalci bodo imeli pravico do drv iz teh gozdov, kolikor bodo rabili za sebe, in pa pravico do proste paše v za to določenih gozdovih in državnih spašnikih.

Agrarno vprašanje je eno najtežjih, ki jih ima na rami naša vlada. Zato bodo imenovane posebne komisije, ki bodo proučevale kako to stvar najbolje in najpravičnejše urediti. Gre za milijone ip milijone našega naroda, ki mu moramo z agrarno preosnovo podati pogoje za boljše in ugodnejše življenje.

Veliko vprašanje je, kako ta posestva razdeliti in poljedelcem omogočiti, da pridejo do zemlje. Nekateri mislijo, da je najbolje prepustiti vse prostovoljni parcelaciji, to je, da vsak veleposestnik parcelira svojo zemljo, kakor hoče in zna, a država naj samo pazi na cene, da ne bi gospod kmeta preveč oskobil. Mi pa mislimo, da to ne gre. Tako bi bilo pomagano le onim, ki imajo denar, a revež bi ostal revež kot preje. Vrhu tega bi posestnik, kak nemški aristokrat, dobil na ta način preveliko odškodnino, ki mu je zopet ne privoščimo.

Po našem mnenju bi se ta stvar menda najbolje uredila tako-le: Vsa veleposestva se naj takoj proglase za narodno last. To se pravi, da veleposestnik ne sme prodati niti koščka zemlje, ker posestvo ni več njegovo, marveč državno, ki predstavlja narod. Nato naj se izberejo zastopniki občin ali okrajev, kjer se nahaja tako veleposestvo in ti naj prevzamejo skupno z državnimi organi upravo teh posestev. Tak upravni odbor naj odda zemljo v obdelavanje domačim posestnikom in sicer boljše dele za večjo in slabše za manjšo odškodnino. Največji del posestva pa se naj razdeli med revne poljedelce in sicer proti večletnemu odplačilu.

To je nekaj misli o rešitvi agrarnega vprašanja. Kako pa bodo to vprašanje reševali na merodajnih mestih, bomo poročali.

Hrvatski Šusteršič.

Ne bomo se samo mi ponašali s svojim Šusteršičem, tudi Hrvati imajo takega petelina. To je gospod Stjepan Radić. Je to človek izredno nadarjen in izboren govornik,

le škoda, da ne uporablja teh svojih odličnih lastnosti v korist naroda, marveč proti njemu. Ima svojo stranko, ki se imenuje Seljačka stranka, kakor je imel Šusteršič tudi nekakšno kmečko stranko. Pristaši Seljačke stranke se imenujejo tudi Radićevci, kakor so se pri nas nazivali gotovi ljudje Šusteršičanci. — Radić je čuden človek. Prošlo leto sem bil dvakrat v hrvatskem saboru v Zagrebu, vsakikrat po eno uro. Toda slišal nisem drugega govornika kot — narodnega zastopnika (poslanca) Radića. Ko sem prišel v sabor, je že govoril in ko sem odhajal, je še govoril. In to obakrat. Ker je sam s svojo stranko preslab, se vedno nasloni na katero drugo politično stranko ter postopa z njo enotno. Če pa se skrega s predsednikom te stranke, hajdi — piši me v uh! pa zajadra z vsemi svojimi pristaši v nasprotno stranko, dokler se tudi tej ne izneveri, kmetje, njegovi pristaši pa kot backi za njim. Ko so bile lansko leto v Pragi velike slovanske slavnosti, je seveda tudi Radić romal tja in tam je pridigoval o svobodni Jugoslaviji in o bratstvu med Srbi, Hrvati in Slovenci. Zdaj pa ko imamo svojo svobodno državo in vse stranke žele čim najhitrejšo notranjo ureditev razmer, sedaj, ko je najbolj treba složnega dela vseh strank, si misli Radić, da mora biti zopet originalen. On, ki je bil vedno v opoziciji (nasprotstvu) proti vsaki vladi, pa naj bi bila še tako dobra, se je naenkrat zavedel, da mora biti Hrvatska republika. Sklical je shod svojih pristašev in povedal jim je, da ne marajo biti Hrvatje pod eno streho s Srbi in Slovenci, marveč da hočejo imeti svojo državo. Izdaja svoj list »Dom«, kakor je Šusteršič izdajal »Resnico«, zdaj bi rad izdajal dnevnik »Republika«, čisto po Šusteršičevem vzorcu, ki je tudi izdajal dnevnik: »Novice«. Bodočnosti tudi njegova stranka nima, toda škodi pa narodu več kot je mogla škoditi Šusteršičeva klika, ki jo je prva jugoslovanska sapa odnesla. Ta človek namreč neprestano prireja shode ter govori in piše in zabavlja na Srbe, kolikor more, iz vsakega komarja napravi konja ter kriči, kakor da je za njim cela Hrvatska in ne samo peščica nerazsodnih kmetov, ki jim je Radićeva beseda evangelij. Celo tako daleč gre ta podlež, da v imenu hrvatskega naroda pošilja protestne resolucije na mirovno konferenco v Pariz, ki so polne napadov na srbski del našega naroda in v katerih pravi, da so za Jugoslavijo le oni, ki so bili do zadnjega časa verni slugi Habsburgovcev, Nemcev in Madžarov. In to piše človek, ki je še med vojno navdušeno pel avstrijsko cesarsko himno.

Najžalostneje pa je, da je vlada proti njemu in njegovemu izdajalskemu hujskanju brez moči. Kajti v demokratični državi smo, z najširšo svobodo, kjer sme vsakdo govoriti in pisati, kar hoče. Jasen dokaz je to, da preveč svobode ni vedno dobro in ravno ta slučaj dokazuje, kako je nujno potrebno, da se čimpreje skliče Državno veče, ki naj uredi državo ter reši mnoga še nejasna vprašanja, dokler nam Radići ne napravijo popolne anarhije.

Krvava roka Habsburgovcev.

Po dolgih letih svetovne vojne človek le polagoma prihaja zopet k sapi. Vse kar se je med tem časom zgodilo in kar je bilo pokrito s težkim plaščem molčečnosti, se počasi odkriva, ljudstvu se odpirajo oči, ki jih je moralo stiskati skupaj in počasi začenjajo govoriti nema usta.

Čas strahovlade je bil za avstro-ogrske Jugoslovane čas svetovne vojne. Nemška piketna hauba in policijska kapa slavnega Habsburžana Franca Jožefa I. je postala z izbruhom svetovne vojne v jugoslovanskih pokrajinah neomejen gospodar. Naše jugoslovansko civilno prebivalstvo se sploh ni štelo več med ljudi. Prvo besedo v državi so dobili ogleduhi in ovađuhi, za poštene ljudi so pripravili taborišča, ječe in morišča. Na tisoče in tisoče Jugoslovance so zaprli, na tisoče jih odgnali iz rodne grude, na tisoče in tisoče uničili na domačijah. V strašnih mukah so hirali naši ljudje, umirali trpljenja in nešteto jih je znorelo vsled njega. Vislice so bile pripravljene za naše ljudi vse povsod. Bile so za strah, postavljali so jih za kazni, a največ jih je bilo zato tukaj, da so delale veselje hudodelskim Habsburgovcem. Računa se, da so Habsburgovci uničili med vojno v avstro-ogrski monarhiji najmanj 250.000 Jugoslovancev in to z ubojem, z umorom, s trpinčenjem, s požigi in z lakoto. Na drugi svet so spravili cele čete posameznikov, izruvali in pobili so cele rodbine, iztrebili kar cele vasi in pokrajine. Prizanesli niso ne mladim in ne starim, morili so nedolžne otroke, matere in starčke.

Nič jim ni ostalo sveto. Posiljevali so ženske, žene, dekleta in otroke. Cerkve so izpremenile v človeške klavnice. Brez sodnika, brez zaslišanja so zapirali nedolžne, jih konfinirali, metali v temne ječe, streljali, morili in vlačili na vislice. Jugoslovana je vsak smel na cesti pobiti, kakor steklega psa. Vlada in policija ni čuvala naših ljudi, marveč je še pomagala opravljati rabeljsko delo nemške in madžarske soldateske. Veliko so zakrivilo posamezne zverine. Nemogoče pa bi bila taka zverinstva, ako bi se ne vršila na ukaz višjih. Nepobite dokaze imamo v rokah, da so bili poveljniki najhujših zločinov

visoki avstro-ogrski generali, ki so delali po navodilih tistih, ki so hodili vsak dan skozi vrata cesarske pisarne, v kateri je poveljeval zlobni Habsburžan Franc Jožef I. Opravičevati bi vtegnil kdo starega cesarja, češ, da že v poznih letih ni več vedel kaj da dela, a ta izgovor je prazen. Ako je cesar Franc Jožef I. znal podpisati vojno napoved, s katero se je pričela svetovna vojna, je vendar moral imeti vsaj še toliko zavesti, da je znal ločiti vojsko od miru. Sicer pa trdijo ljudje, ki so ga dobro poznali, da je bil v dnu svoje duše trd, neznanoski hudoben in brezsrčen. Naj bo tako ali tako, ni nobenega dvoma, da je cesar Franc Jožef I. s tem, da je sedel na cesarskem prestolu, prevzel naše vso odgovornost za vladanje pod njegovim žezlom. Kakor bi mu zgodovina štela v dobro vse, kar bi se v državi za čas njegovega vladanja koristnega storilo, ravno tako mu bo zgodovina napisala posmrtnico, v kateri bo pravično ocenila tudi vsa hudodelstva in grozodejstva, ki so jih izvršili njegovi generali in drugi uslužbeni bodisi po njegovem ukazu ali pa brez njega.

Žalostno so končali cesarjevanje in kraljevanje Habsburžani. Nad ogromnimi skladi in nedolžnih žrtev stoje kot krvniki s krvavimi rokami. Te slike tudi zadnji Habsburžan Franc Karol ne more zabrisati. Pod Habsburžanom Francem Jožefom I. so nas uničevali, ker so Habsburgovci bili še prepričani, da nas bodo Jugoslovane lahko popolnoma iztrebili in poteptali v prah. Zadnji Habsburžan Franc Karol je uvidel to zmoto in je še skušal obrniti voz — ki je neusmiljeno drvel v pogubo — samo da bi rešil — sebe in svojo rodbino. Pa še na tem njegovem prizadevanju je bila brezmejnina hinavščina. Ako bi svetovni vojni podlegla ententa in ako bi šli iz nje kot zmagovalci Nemci in Madžari, bi danes na jugoslovanskem ozemlju bile brezdvomno ravno take razmere, kakor so bile po naših pokrajinah v začetku svetovne vojne, ali pa še hujše. Na moriških bi zopet padali naši najboljši možje. Habsburžana Franca Karla bi bilo tega ravno tako malo sram, kakor malo se je sramoval grozodejstev Habsburžan Franc Jožef I.

Ker nam je dana svobodna beseda, da lahko neovirano spregovorimo resnico in ker se nam zdi neobhodno potrebno, da naš narod spozna Habsburgovce in njih dejanja,

prinašamo najbolj kričeče dogodke iz medvojnne zgodovine našega jugoslovanskega naroda, iz katerih bo lahko vsakdo posnel, da smo imeli prav, ako smo nadejali ime temu spisu »Krvava roka Habsburgovcev«.

Z zasedenega ozemlja.

Z Goriškega poročajo: List »Goriški Slovenec« urejnjeta bivši deželni tajnik dr. Pettarin, sedaj tajnik pri kraljevskem deželnem poveljništvu, in beneški Slovenec Jušič. List se pošilja brezplačno na vsa županstva, ki ga pa pridno vračajo v Gorico. Hrane primanjkuje, živina je rekvirana. Vlada ne kaže nikakega razumevanja za gospodarstvo. V svrhu politične propagande obeta prebivalstvu hrano. Italijanska oblast prireja javne plese in veselice, na katere mora priti prebivalstvo, drugače naženejo ljudi iz hiš na ples. Dornberk je sedaj Montespino in ima Corso Oberdank. Prvačina je Pervacciano in ima Corso Vittorio Emanuele. Na zabavah strežejo dekletom častniki osebno z likerji, slaščicami, vinom Chianti itd. Na Trnovem so aretirali posestnike: Škraba, Benigarja in Avtija, ker so našli pri njih orožje, katerega so pustili v njih hišah avstrijski vojaki, ne da bi zato oni vedeli. — V Solkanu, pri trgovcu Jugu, so našli Italijani acetilensko svetilko in to je zadostovalo. Napravili so pri njem hišno preiskavo ter ga odgnali v zapor. — V Grgarju je kmet, vrnivši se domov, našel v svoji hiši nekaj ročnih granat. Naznačil je to avstrijskim vojakom in pozneje tudi italijanskim. Nihče se pa ni zmenil za to. Ko je prišlo italijansko vojaštvo v Grgar, so našli pri njem te ročne granate. Kljub ugovorom in opravičilom, da je popolnoma nedolžen, je bil obsojen na 18 mesecev ječe. — Na postaji Volčjadruga je neki železničar v pogovoru z drugimi rekel: »To mora ostati v Jugoslaviji!« Slišal je te besede neki Italijan, ki ga je ovađil. Bil je vsled tega zaprt pet dni. — Županu Zuchiatiju iz Medane je naročil civilni komisar v Gradiški, naj sestavi izjavo ter pobira podpise za Italijo. Zuchiatij je to odklonil, ker tega iz lastnega prepričanja ne more storiti in tudi pri ljudeh bi nič ne opravil. Tako postopajo Italijani in tako kažejo dejansko svojo naklonjenost do goriških Slovencev. Sploh skušajo iz naše Goriške ustvariti pravo italijansko ozemlje. Poskušali so z nasilstvi, ker se ni posrečilo na tak način, skušajo sedaj doseči na najrafiniranejši način. Slovenske šole zapirajo, in ker se je

Manica Komanova:

Postava.

Ubogi Matevž ... Niti on sam se ne more več jasno spominjati, koliko je pretrpel in kaj je občutil tisti čas; samo toliko še ve, da je bilo tužno in grozno ...

— Kako tudi ne, saj se še mladeniču, ki je prost kakor ptica na veji, ob času grenkega slovesa prikrade nadležna solza v lepo oko, a kaj še le možu, ki zapušča sedem malih črvičev in vrhatega še bolno ženo, ter mora obleči modro suknjo in hajdi, kamor ti ukažejo.

— Da, sedem otrok je imel kmet Matevž, a radodarne rojenice so mu obetale še osmega. Huj, kdo bo odslej skrbel zanje, kdo gospodariti obširno domovanje, kdo obdeloval polje ...?

— Pa da bi bila vsaj žena zdrava, potem bi se vse še nekako ložje preneslo. Toda žena postaja od časa do časa bledejša in zdravniki tako čudno skomizgavajo z ramami ...

Oj hudo, žalostno in pusto je bilo tisti čas, ko se je Matevž poslavljal od svoje družine, a vendar si ne more kaj, da bi se redno vsaki dan ne spominjal na one grenke trenutke ...

... »Matevž«, je tedaj vzdihovala žena, sedeča v postelji. »morda se ti posreči, da kmalu dobiš dopust, ali pa te še celo oprosté, saj morajo uvideti, da ne moremo, da sem bolna ... in otroci ...«

»Hudiča bodo uvideli, ha, ha. Brigajo jih moji otroci, tvoja bolezen in drago! Ti ljudje nimajo srca. Preje bi se kamen omečil.«

— »Ne kolni, ljubi Matevž, to ti ne pomaga nič. Za sedaj ti ne preostaja drugega, kakor da se udaš in greš!«

— »Udaš in greš,« je ponavljal mož kakor v sanjah, sklonil svoje trdno glavo v njeno naročje in pričel ihteti ...

— Tudi žena je postala solzna, čeravno si je reva prizadevala, vzdržati se trdno, da bi svojega nesrečnega moža vsaj nekoliko potolažila.

— Otroci videč svojega očeta jokajočega, zagnali so še oni glasen jok ...»

— Oče si je obrisal solze in se obrnil k otrokom. Vsakega posebej je dvignil kvišku ter ga toplo poljubil.

— To je malčke utolažilo.

— Očetovo srce je postajalo vedno bolj razdvojeno. Ves bled se je vnovič nagnil k ženi:

»Meta, jaz — jaz se bom ustrelil!«

»Matevž, za božjo voljo, ne govori vendar tako brezbožno! Ne smeš obupati, se bo že obrnilo na bolje. Jaz in otroci bomo vsaki dan molili in prosili boga, da se srečno vrneš in da jaz zadobim zopet ljubo zdravje. Tvoja mati se pa itak že jutri preseli k nam in ta nam bo v veliko oporo.«

— V tem je zadrdral voz pred hišo.

— Matevž se je ozrl skozi okno.

— »So že tukaj. Meta, jaz moram iti, glej, že čakajo. Z bogom Meta in na svidenje! Pa kmalu piši, ko ti pošljem svoj naslov!«

— Rahlo je položil svoje žuljave roke okrog njenega vratu ter jo poljubil na solzno, ovenelo lice.

— »Z bogom, Meta, z bogom!«

— »Otroci, moji otroci, Matevžek, Metka, Ančka, Tinček, Grojec, Micka — dajte mi rokco, no! ... Tako — vidite. Le pridni bodite in mamó ubogajte! Z bogom!«

— Vnovič se je razlegnil glasen jok po hiši ...

— Voznik je udaril po konjih ...

— Oj da, tisti čas je bilo strašno, žalostno in pusto ...

— Matevža so prvi čas k sreči nastanili v Ljubljani, odkoder je imel dve uri hoda do doma. To mu je bilo v veliko uteho. Res, da on sam ni smel domov, toda k njemu se je pogostokrat oglašal ta ali oni znanec. Najbolj vesel pa je bil Matevž svoje matere, ki je redno dvakrat na teden prihajala k ljubljenskemu sinu ter privedla s seboj po enega, včasih tudi po dva otroke. Tako so si ostali vendar le precej v ozkem stiku, dasiravno so vsi že vnaprej trepetali pred onim trenutkom, ko bo moral Matevž oditi naprej — na bojno polje.

»Glej, Matevž,« mu je nekoč dejala mati. »kako krivično je sedaj vse na svetu. Kakor več, sta bila ti in županov Martin oba en dan potrjena. A ti, gospodar in oče sedmih otrok, si moral v vojake, Martina pa, ki je sam, in ki je v nadlego in pohujšanje celi občini, so pa oprostili. Pravijo, da ga je deželni glavar, tisti Šusteršič ven izrezal. Kakor sem čula, je tudi naš župnik letal zanj v Ljubljano. No, seveda, Martin je Šusteršičev pristaš, in sicer tako vnet, da zaradi njega morda kar tri dekleta pripravljajo plenice.«

— »Da, mati, sedaj so le tisti srečni, ki so vseskozi hudobneži. Sicer nas pa vladajo itak sami hudobneži in barabe in oni že znajo čuvati svoje ljudi. Pa — kaj sem že hotel vprašati — aha ... Kaj pa Metino zdravje? Ali je že kaj boljše?«

— »Inu, tako je no. Sicer pravi, da se bolje počuti, a meni se zdi tako blede. Bog daj, da bi se srečno izteklo, ko pride tisti čas.«

— »Bog daj, res,« je vzdihnil Matevž. »Kaj pa otroci, ali so pridni?«

(Dalje prth.)

ljudstvo uprlo otvoritvi italijanskih šol, prirejajo tečajje italijanskega jezika, otrokom pa dajejo slaščice, hrane in igrače, da jih pridobe zase. To se godi skoro po vseh vaseh. V takih tečajjih uče otroke pisati in čitati najprej: Evviva Italia, na stenah vise zemljevidi Italije in slika italijanskega kralja. Zene in dekleta skušajo pridobiti z darovi, z obleko in živili, mladino pa s plesi, na katere vabijo vse, ter jih tam tudi pogoste. Da bo dežela kazala italijanski značaj, so nadomestili dosedanje slovenske napise z laškimi, napise ob cestah in table so prebarvali v italijanskih barvah, tako, da izgleda, kot bi se nahajali ti kraji globoko kje v Italiji. Proti temu narod ničesar ne more, ker ga za vsako malenkost zapro. Na Sežanščini pravijo prebivalstvu: Če bodele dobri Italijani, ima Italija za vas mnogo hrane ter vas bo povzdignila gmotno in moralno, če pa bodele slabi Italijani, ima Italija svinca in bodal ter vas bo znala ukrotiti, kot je znala ukrotiti Libijske prebivalce. Po deželi morajo prebivalci sprejemati italijanski denar kljub prisilni valuti, katera je za nje naravnost pogubonosna. Ko se je gostilničar v Gorici upiral, so ga prisilili s puško v roki in ga opozorili: »Mi znamo plačati tudi s svincem in nožem, ali vzeti ali pa poginiti!«

Zaupno okrožnico pošilja okoli generalni komisarijat za propagando v Julijski Benečiji. Svojim zaupnikom nalaga, da mrajo strogo paziti na delovanje duhovnikov in druge inteligence. Italijanski vojaški in civilni zaupniki se morajo potruditi na vsak način, da bi omrzili slovensko inteligenco pri ljudstvu. Sredstev se smejo poslužiti v to svrhu poljubnih.

V Vrbniku na Krku je bilo nabito nanznalo Orlando, da je italijanska armada po hudi bitki končno zavzela uporni Vrbnik. Italijansko poveljništvo je kar besnelo zbog te pogojene šale in izvedlo takoj preiskavo. Prijeli so občinskega načelnika Grškoviča in ga odpeljali v Gorico. V Italijo so odgnali sodnika Pajaliča in kateheta Pilepiča, prvega, ker ni hotel služiti pod italijansko zastavo, drugega na ovadbo nekega Italijanaša. V Moščenici a h v Istri je slišal italijanski častnik svirati nekega mladeniča pesem: »Jugoslovanska mati«. Zaprli so ga radi tega in moral se je naučiti neko italijansko popevko na javnem trgu, oni častnik in vojaki so ga pri tem pa suvali in pretepali še potem, ko se je onesveslil. Strašno je divjanje Italijanov proti Jugoslovanom.

Italijanski vojaki izzivajo na Reki sami nered, namesto da bi skrbeli za red in mir, kar bi bila njihova naloga. Te dni je zopet ranil neki »ardito« nekega francoskega vojaka na ulici ob belem dnevu. Ubogi francoski vojak se je zgrudil in kmalu nato podlegel rani. Italijani goje do Francozov veliko sovraštvo.

Iz Trsta. Italijanska brezobzirnost in skrajno sovraštvo do Jugoslovanov sta kriva, da je bil izbruhnil štrajk železničarjev. Italijanska oblast ni hotela uslišati opravičenih pritožb in zahtev železničarjev, marveč je nastopila z vso strogostjo proti njim, jih polovila in postavila pred vojaško sodnijo. Cela vrsta jih je stala pred italijanskimi vojnimi sodniki, obtoženi so bili, da so v noči od 1. na 2. februarja 1919 nenadoma zapustili delo na državni železnici, kjer so bili uslužbeni. Ker se je vsled tega prekinil promet, so oškodovali vojaškim in političnim interesom v Julijski Benečiji. Skoro vsi obtoženci so priznali in izpovedali dejanje, radi katerega so bili obtoženi. Posebno važna je bila izpovedba Ferdinanda Končnika, ki je rekel, da je shodu na štrajk predsedoval Prijatelj. Razpravljali so o 50odstotni dokladi, ki gre železničarjem. Pripomni, da je bil v imenu delavcev kot njihov zaupnik posredoval pri komturju Seraniju, kateri je zagotovil, da se bo železničarjem 1. februarja nakazala tudi doklada. Končnik je o tem obvestil delavce. Dne 30. januarja je pa izvedel, da se doklada ni nakazala. To je napravilo na delavce globok vtis. Bil je s predsednikom Prijateljem pri postajnem načelniku, toda zaman. Pravi, da je bila masa železničarjev na shodu skrajno ogorčena in čeprav je bil on kot zaupnik proti štrajku, je šla med delavstvom ena sama beseda: štrajkl. Zagovornik odvetnik Padoa, ki je naglašal, da štrajk ni imel političnega ozadja,

da se je na dotičnem shodu govorilo le o 50odstotnih dokladah, ki grede železničarjem; še pod staro vlado je bil štrajk take-rekoč zakonito orožje delavstva. Vsled pomankanja dokazov se oprste: Jurij Maruza, Andrej Janšek, Alojzij Besednjak, Valentin Robin, Ivan Močnik, Fran Kokošar, Josip Battig in Mihael Pavlin. Ostali se spoznajo krivim, da so se pregrešili proti guvernerjevemu razglasu od dne 30. novembra 1918 in se obsodijo: Ferdinand Končnik in Jakob Skopnik vsak na pet let ječe in 2000 lir globe; Ivan Prelog, Josip Gorišek in Alojzij Valentinčič vsak na tri leta ječe in 500 lir globe; vsi drugi obtoženci pa vsak na dve leti ječe in 200 lir globe. Obtoženci imajo pravico, da se v 24. urah pritožijo na vrhovno vojno sodišče. Oblasti so potom vojaškega zagovornika na vrhovno poveljništvo podale prošnjo za pomiloščenje obsojenih železničarjev. Potem se je vršila še ena razprava, kajti obtoženih je bilo 63 železničarjev. — Ta stroga obsodba vojaškega sodišča, ki je odmerilo vsega skupaj 121 let zapora in 15.700 lir globe 56 železničarjem, krivim le tega, da so se pokazali zveste delavski solidarnosti in organizacijski disciplini, je vzbudila v vseh krogih, razen v italijansko - radikalnih krogih, ki so že dolgo pred razpravo ščuvali oblasti proti obtožencem, ker so slovenskega rodu, največjo osuplost in iznenadenje zaradi brezmerne velike kazni. Socijalno - demokratično organizacijo so poverili odvetniku dr. Zennaru, da vložil v imenu vseh obsojenih priziv. — Za štrajkom je sledila velika železniška nesreča med Trstom in Nabrežino. Dne 16. februarja se je odpeljal iz Trsta daljši vlak samih vojakov, ki so potovali na dopust v Italijo. Ta vlak je moral čakati dlje časa v Nabrežini. Ko je hotel okoli enajstih ponoči nadaljevati svojo pot, je ostalo iz doslej še nepojasnjenih razlogov zadnjih deset voz ločenih od sprednjega dela vlaka, ki se je že jel premikati. Teh deset ločenih voz je jelo drdrati nazaj in se spustilo po navzdol viseči progi v čimdalje hitrejšem diru proti Trstu. Na telefonsko obvestilo iz Nabrežine so v Trstu premaknili tračnice na ta način, da so prileteli vozovi na mrtev tir pred Šiložem in da se je tako preprečila na kolodvoru vsaj druga, večja nesreča. V ubeglih desetih vozovih je bilo okoli 450 vojakov. Sprednji vozovi so se pri sunku v Trstu popolnoma razsuli, zadnji vozovi so se manj poškodovali, tako, da so vojaški v zadnjih vozovih zadobili manjše poškodbe ali pa so se rešili, dočim se nahaja pretežna večina težko poškodovanih in mrtvih pod razvalinami sprednjih voz. Že medpotoma, ko so vozovi dirjali proti Trstu, je poizkusilo več vojakov skočiti iz voz. Prejkone so ostali ob progi mrtvi ali močno poškodovani; to se do sedaj še ni dalo dognati. Katastrofa na kolodvoru južne železnice je žalibog večja, kakor se je videlo na prvi hip. Več vagonov leži popolnoma razbitih kar na kupu in pod razvalinami je še mnogo trupel, katerih še niso mogli odpraviti, ker so kar zapičena med železjem in lesom voz. Izprva je bilo navedenih 150 ranjenih in mrtvih. Število žrtev pa je žalibog večje: Od 450 vojakov, ki so bili v vagonih, se ni rešila niti polovica. Sedaj se čuje glas, da bodo spravili odpuščene in kaznovane železničarje nazaj v službe, kajti železniškega prometa nezanesljivemu in neveščemu vojaštvu ne morejo več dalje prepuščati. Vseh nesreč in neprilik je krivja okupacijska oblast, ki vprizarja gonjo proti Jugoslovanom, namesto da bi skrbela za red in mir in za prehrano ljudstva.

Z naše severne meje.

Na Štajerskem je sklenjeno premirje med jugoslovanskimi in nemškimi četami. Določena je demarkacijska črta severno nad Radgono, tako da pripada to mesto pod našo upravo. To premirje bo trajalo do takrat, ko bo mirovna konferenca v Parizu končno veljavno določila severno mejo naše države, če ne bodo Nemci v svoji predrznosti premirja že prej prekršili. Na Koroškem demar-

kacijska črta še ni določena. Nemci nastopajo izzivalno kakor vedno. Ko se je mudila ameriška komisija na Koroškem, so Nemci najeli kričarje ter jih plačali po 10 kron na dan, da so vpili »heil«, kolikor je grlo zmoglo. Na ta način hočejo dokazati, da je Koroška nemška. Pa se jim ne posreči. V Celovcu so se vršile volitve v nemško-avstrijski državni zbor. Slovenci so oddali več tisoč praznih glasovnic, mnogi pa so napisali na volilne listke »Jugoslavija«. Celovski Slovenci so zelo razburjeni, ker se baje Nemci pripravljajo na nova nasilja.

Politični pregled.

— **Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.** Nižja rudarska šola se osnuje prihodnjo jesen v Ljubljani. To bo prva enaka šola v Jugoslaviji. — Zdravstveno stanje kralja Petra je zelo nevarno. Odkar ga je zadela kap, je kralj popolnoma oslabil in skoro oslepel. Ko bo podpisan mir, se name-rava odpovedati jugoslovanskemu prestolu, ki ga bo zasedel princ Aleksander. — Češki »Narodni Listy« pišejo, da je čehoslovaška republika prva priznala kraljestvo SHS in to na posebno slovesen način takrat, ko je svečanostno sprejela Ivana Hribarja kot poslanika kraljestva SHS. — V Čakovcu v Medjimurju otvorijo s 1. marcem hrvatsko učiteljske. — »Nova Doba« poroča, da bo v najkrajšem času sklican sestanek vseh jugoslovanskih književnikov, kje se bo ta sestanek vršil, še ni določeno. — Švicarski listi prinašajo poročilo o naših protestnih shodih proti italijanski okupaciji in objavljajo resolucijo, ki je bila sprejeta na belgraj-skem shodu. — Urad jugoslovanske konzularne agenture na Dunaju je zopet odprt. — Razprava o jugoslovanskem vprašanju je na mirovni konferenci v Parizu odgodena, dokler se Wilson ne povrne iz Amerike. — V Rimu so izgnali srbske dijake, ki so študirali na tamošnjih visokih šolah. — Belgradska občina je imenovala trg pred kolodvorom Wilsonov trg. — V Pragi se je ustanovilo društvo »Jugoslavija«, ki ima namen, združiti vse v Pragi bivajoče Jugoslovane, brez razlike stanu. — Brzovolaki na pragi Zagreb - Belgrad se ne bodo uvedli zaradi slabega premoga. — Jugoslovanski minister za prehrano, Jovanović, je zaradi slabega zdravja odstopil.

— **Čehoslovaška republika.** Češka šolska družba Komensky bo na Dunaju ustanovila več čeških srednjih šol, med njimi tudi privatno realno gimnazijo. — V Požunu so nastali izgredi Madžarov proti čehoslovaškim vojakom. Vojaki so streljali. Mrtvih je 7, težko ranjenih pa 30. Danes je zopet mir. — Čehi so poslali v Zemun za Srbijo 20 vagonov opreme in sanitetnega materijala. — Pri volitvah v avstrijski državni zbor je bil na Dunaju izvoljen tudi 1 Čeh.

— **Druge države.** Na Dunaju so zasledili vodjo ruskih boljševikov, Radeka, ter so ga zaprli. — V sredo so se pričele vračati v domovino francoske čete, ki so bile v Italiji. — Japonska bo poleti spustila v morje dve novi vojni ladji po 40.000 ton, nato prične graditi zopet dve veliki vojni ladji. Tako se pripravljajo Japonci za mir.

Politične vesti.

— **Mirovni posvet vzel na znanje jugoslovanske zahteve.** Delegati aliiranih in asociiranih držav so v torkovi seji, ki je trajala od 3. do 6. popoldne, vzeli na znanje zahteve, katere so stavili zastopniki Srbije Vesnić, zastopnik Slovenije Žolger in zastopnik Hrvatske Trumbić. Pro-učevanje vprašanj glede mej, izvzemšionih, ki se tičejo Italije, je bilo poverjeno komisiji, katera se je že bavila z romunskim vprašanjem.

— **Železniška zveza Bordeaux - Carigrad - Odesa.** V Genovi se je sprožilo vprašanje o direktni železniški zvezi med Bordeauxom in Balkanom preko Lyona, Milana, Trsta, Ljubljane, Zagreba in Belgrada.

— **Angleški list o sporu med Jugoslavo in Italijani.** »Daily Mail« piše o sporu med Jugoslavo in Italijani nastopno: Jugoslavija se razprostira od ogrske meje do Grške in od Dunava do Adrije, ima 12 milijonov energičnih prebivalcev, jake trgovske sposobnosti, podjetnih in inteligentnih. Po tajnem dogovoru, sklenjenem leta 1915, z Italijo, je Anglija obljubila Italijanom, ako vzdržijo do uspešnega vojnega konca, Trentin, Trst in okolico, Goriško, vso Istro do Kvarnerja z Voloskim, istrske otoke in mnogo otokov na Arhipelagu. Ko so bile Italiji obljubljene te stratežične meje, so imele Francija, Anglija in Italija edino to željo za bodočnost, da bi dobila Italija take severne meje, ki bi preprečile Nemcem možnost novega napada in omogočile Italiji, upreti se ogromnemu pritisku združenih slovanskih narodov pod vplivom velikega avtokratskega ruskega carstva. Današnja situacija pa je povsem drugačna. Nemčija je pobita in mi se je ne bojimo več. Izginila je tudi ruska avtokracija. Narodi med Jadranskim in Črnim morjem so si uredili svoje lastne države. Na obali Jadranskega morja je nastalo veliko kraljestvo Jugoslavije. List izvaja nadalje, da treba tajni dogovor iz leta 1915. razrešiti in Italiji dati štiri morske ključke, to je Pulj, Lošinj, Vis in Valona. Ti štiri pristanišča bi bila takega značaja, kakor je bil Gibraltar pod angleško oblastjo. Italija bi dobila tako zadoščenje in strateško sigurnost in bi zaeno nič ne ovirala razvoja in blagostanja Jugoslavije, ki bo brez dvoma ena najbolj iskanih držav nove Evrope, ako se vzdrži mir.

— **Mednarodno posojilo.** V rimskih bančnih krogih se govori o velikem mednarodnem posojilu, da zveza narodov podpre one države, ki so tekom vojne finančno najbolj trpele.

— **Boje se moža pravice.** Naš zunanji minister dr. Trumbić je predlagal mirovnemu posvetu v Parizu, naj se spor med Jugoslavijo in Italijo glede obmejnih ozemelj izroči posebnemu razsodišču in da bodi Wilson osebno sodnik. Italijani pa ta predlog odklanjajo. So pač prepričani, da pred pravičnim sodnikom pravdo — izgube.

— **Avstro-ogrski krvnik Vitman v srbskih rokah.** Imena Vitman Srebi ne bodo nikdar pozabili. Za časa avstro-madžarskega paševanja v Srbiji je zagrešil ta nemški človek nebroj zločinov, največje muke je prizadjal srbskemu narodu. Zrtev, katere je dal postreljati, je nebroj. Nekje v Banatu so Srbi sedaj vjeli tega lepega človeka in ga poslali v Beograd, kjer se nahaja v zaporu in kjer ga bodo sodili. Izgovarja se na številne ovaduhe.

— **Italijanska jeza na Francoze.** List »Politica« se strašno jezi na Francoze, češ, da so povsodi na strani Jugoslovanov in proti Italijanom. Piše: »Od nas Italijanov, ki smo zmagovalci, zahtevajo, da naj odstopimo svoje mesto poražencem. Nas, najkulturnejše ljudi v Evropi, postavljajo v isto vrsto z druhaljo barbarskih kmetov.« Ta druhal so seveda Jugoslavo. Pridejo časi, ko bodo še lepo prosili prijateljstva pri tej »druhalici«.

Odprto pismo gospodu Martinu Majcenu, nadučitelju na Zdolah pri Brežicah.

Koncem prošlega leta sem Vas ovadil višjemu šolskemu svetu v Ljubljani zaradi hujškanja mladine proti naši mladi državi. Izjavljam pa, da to nisem storil iz osebnega sovraštva do Vas in ne iz maščevalnosti zaradi najine lanske afere, ko ste me »radi veleizdajec hoteli spraviti v zapor. Ta afera ne igra pri tej zadevi nikake vloge ter je že davno pozabljena. Maščevanja sploh ne poznam in če Vas nastavijo za ravnatelja kočevske gimnazije, Vam ne bom prav nič nevoščljiv.

Vendar geslo moje je: Stran z Zdoi, in to za vsako ceno, ker ste tu ovira vsakemu narodnemu delu. Mepda že petnajst let ste na Zdolah in od takrat je naša šola vsak dan na slabšem glasu. Ko je nadzornik Vodušek zadnjič inšpiciral, je izjavil, da je zdolska šola najslabša na vsem Sp. Štajerskem. Starši otrok niti več v šolo pošiljati ne marajo, češ, saj se itak ničesar ne nauče.

Ko ste prosili za nadučiteljsko mesto pri nas, ste navedli v prošnji na c. kr. dež. šolski svet v Gradcu: »Schon zwölf Jahre diene ich treu der deutschen Partei, deshalb verdiene ich schon, dass man mich berücksichtige.« In tej stranki ste tudi na Zdolah zvesto služili. Tega Vam nihče ne odreka. Vendar mi hočem imeti učitelja, ki bo služil vzgoji mladine in narodu, ne pa nemški stranki.

Drug vzrok, zakaj Vas hočem spraviti z Zdoi, je pa ta-le: Ko sem ustanovil na Zdolah bralno društvo in knjižnico, ste mi bili zopet Vi na potu. Izjavili ste, da šola ni za »srbofilske prireditve« ter ste dosegli, da je okrajni šolski svet v Brežicah prepovedal gledališko prireditve v šolskih prostorih. Igrati smo morali v parni. Po vseh drugih krajih širom naše lepe domovine so ravno učitelji glavni stebri narodnih društev ter jih pospešujejo, ker se zavedajo, da je dolžnost učitelja vzgajati narod sploh, ne samo šolsko mladino. In ravno na Zdolah, kjer je tako pomanjkanje inteligence in kjer sem oral ledino jaz sam, rabimo neobhodno moža, ki bo zorano njivo dalje obdeloval, da bo imel narod kaj žeti.

Ker sumničite gospodično učiteljico, da mi je ona dala podatke za ovadbo, izjavljam, da ni gospodična z ovadbo v nikaki zvezi. Podatke mi je poslal moj oče in ko sem bil zadnjič na Zdolah, so mi tudi Vaši učenci pravili, da ste v šoli vzdihovali za cesarjem, ki nam ni napravil nič hudega ter grozili, da bodo prišli Srbi, ki so ubili svojega kralja ter bodo vsakega umorili, ki ne bo hotel prestopiti v srbsko vero itd.

Iz vsega tu navedenega Vam bo pač razumljivo, da za Vas ni mesta med nami. Da ne greste radi z Dol, Vam ne zamerim, zamerim pa vladi, ki ima ovadbo že tri mesece v roki, pa Vas še ni premestila.

To pismo sem napisal in objavil zato, ker sem vajen boja z odprtim vezirjem in za tiste, ki menijo, da Vas hočem spraviti ob kruh. A jaz Vam privoščim ne samo kruha, marveč tudi najslajše pogače, samo — iz zdolske moke ne.

V Ljubljani, 18. februarja 1919.

Branimir Kozine.

Dopisi.

Iz Kočevja. Zaznamovati imamo zopet lep dan. V nedeljo, dne 9. t. m. se je vršil tu shod JDS, ki je bil navzlic slabemu vremenu in navzlic socijalističnemu shodu na tukajšnjem premogokopu močno obiskan ter je dovršil jako lepe stvari. Predsednik krajevne organizacij dr. Ivan Sajovic je v osvežitven pomena Jugoslavije podal kratek in poljuden zgodovinski pregled, kako so prišli pred tisoč leti svobodni naši predniki Slovenci pod grajščinsko kopijo ter nemško-avstrijski in madžarski jarem, katerega jih je osvobodila šele Jugoslavija, ki pomeni torej vrnitev oropane nam svobode. »Kakor si bomo ta skupni svobodni naš državni dom sami uredili, takega bodemo imeli. Treba je torej pred vsem pameti, treznega povdarka in zavesti odgovornosti pred Bogom, pred svetom, pred grobovi trpinčenih naših prednikov, kakor tudi rodov, ki šele imajo iziti iz naše krvi. Postavljamo zgodovinske temelje za tisočletja.« Poročal je nato o napredovanju ureditve našega skupnega doma, ki nosi ponosno ime »Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev«, nato pa razpravljaj o treh sedaj najvažnejših državnih

gospodarskih vprašanjih: o razlastitvi veleposestev, o korakih, ki jih imamo storiti, da bodo zakladi naše zemlje ter del naših žuljev res naši ne pa tujcev kot je bilo doslej, kar se imenuje nacionalizacija industrije ali podomače v domačitev veleobrtni ter o socijalnem zavarovanju, ki mora nadomestiti vse različne podpore ter odpraviti beračenje. To so tudi nad vse važna finančna vprašanja, ki zadevajo ob žepu nas vseh; ker kar bomo pri državni upravi določili za izdatke, to bomo morali v obliki davkov tudi sami plačati. Torej je tudi ta vprašanja treba reševati z isto prevdarnostjo kot jih rešujemo pri svojem domačem gospodarstvu. Pokazal je nato, kakšno velikansko gospodarsko važnost ima za nas od Italijanov zasedena morsk obala in pa dotikanje naše meje z industrijsko in napredno Čehoslavijo, na kar so se z navdušenjem sprejele tozadevne resolucije, z nič manj ognjem pa tudi resolucije, da naj ostanejo vsi dosedanji uradi, pred vsem okrajno glavarstvo, v Kočevju, kot zemljepisnem središču ter največjem trgovskem in industrijskem centru celega okraja Kočevje, ki obsega tudi Ribnico in Vel. Lašče. Treba je brezpogojno, da se v mestu Kočevju razvije slovensko meščanstvo kot naravni voditelj svoje okolice: brez slovenskega meščana v mestu Kočevju bo omagal osamljeni slovenski naseljenec in gospodarsko odvisni delavec ter bosta oba utonila v kočevskem morju. V ta namen pa potrebujemo v Kočevju čim največ slovenskih uradnikov, od katerih kot znano, živi obrtnik in trgovec. Ako se to ne zgodi, bo Kočevje torišče vsenemštva, ker bo prepuščeno samo sebi; proti temu so pa tudi državni ne samo narodni interesi. Iz istega vzroka zahteva ta resolucija mesto razpuščenega nemškega slovenski srednješolski zavod v Kočevju; nadalje ustanovitev slovenskih ljudskih šol na Moravi, v Škrilju in Dolnji Brigi, kjer morajo številni slovenski otroci požirati vsenemske neprebavljivosti. Nadaljna resolucija zahteva podaljšanje le 25 km manjkajoče proge Kočevje-Brod Moravice, s čimer se doseže najkrajša zveza Ljubljana-Split, Ljubljana-Reka. Obenem želi vpeljavo popoldanskega vlaka Ljubljana-Kočevje — Drugi govornik g. Rudolf Juvan iz Ljubljane, predsednik Narodno-Socijalne Zveze, je v krepkih in jedrnatih potezah očrtal bedni položaj tistega dela našega ljudstva, ki mora vse svoje ali telesne ali pa duševne sile žrtvovati za pridobivanje borega vsakdanjega kruha in ne najde ne časa ne prilike, da bi se izobrazilo ter zlezlo duševno, gospodarsko in socijalno višje. Temu zamore od pomoči le eno sredstvo, samopomoč. organizacija, Zbral se je že velik krog teh trpinov pod tvrdko »Narodno-socijalna Zveza« v Ljubljani, nakar je razložil cilje, ki jih ta zasleduje in sredstva. Pozorno je sledilo številno navzoče delavstvo njegovim besedam, jih tintam z navdušenjem prekinilo in ko je končal s pozivom na vstop, se je prijavilo takoj nad 100 članov, nakar se je oživela stara podružnica NSZ v Kočevju ter se izvolil odbor in sicer za predsednika Jože Berlan, podpredsednika Koprivšek, blagajnika Beljan in tajnika Kosem. Predsednik krajevne JDS je v krepkih besedah pozdravil ta najnovejši pojav na Kočevskem ter pristopil takoj sam kot podporni član, kateremu vzgledu je sledilo znatno število premožnejših kočevskih rojakov. Ob pevanju »Lepa naša domovina« je zapuščalo ljudstvo to za kočevsko Slovenstvo jako pomembno zborovanje.

Iz Gorenje vasi v Poljanski dolini. Pri nas se je ustanovila v nedeljo, 16. t. m. krajevna organizacija Jugoslov. dem. stranke (JDS) za občino Trato. V ta namen se je zbralo v nedeljo popoldne v šoli lepo število somišljenikov in somišljenic iz vseh stanov, od trdnega kmeta in trgovca doli do rokodelca in dninarja. Na zborovanju se je kazalo

vsestransko zanimanje za stvar s povdarjanjem: nič več nas ne bodo za nos vodili gotovi krogi kot dozda v svojo korist in samopašne namene. Sami hočemo odločevati pri volitvah po svoji najboljši volji in vesti, je li potem drugim všeč in prav ali ne. Zborovanje je vodil gospod Paleček. Zborovalce je pozdravil v ime sosedne organizacije v Poljanah tajnik le te L. Perko, ki je v kratkem razjasnil pomen, namen in cilj Jugoslovanske dem. stranke ter bodril zborovalce k vztrajnosti in k delu, posebno za časa volitev in tudi drugače potom vsestranskega političnega, gospodarskega in duševnega napredka, posebno s čitanjem, pred vsem naše izborna urejevanje »Domovine«. Takoj se je vpisalo v organizacijo nad petdeset članov in članic. Posebno zadnje naj bode drugim v dolini v spodbudo. Žena in dekle, tudi vedve sta poklicani v prihodnje k političnemu in gospodarskemu sodelovanju in odločevanju. Prejšnjo nedeljo, 9. t. m. se je vršil ravno v tem prostoru naš javen politični shod. Prostor, velika šolska soba je bila natlačeno polna. Na shodu sta govorila kot glavna govornika dr. Kobe iz Škofje Loke in dr. Šemrov iz Kranja ter še drugi. Govornika sta opisala sedanje politično stanje ter pikro ožigosala dejanja, ki so se vršila pred in med vojsko in zlorabila najsvetejša sredstva in čustva v umazane strankarsko politične in svojgoltne namene. Povdarjala sta z vsem naglasom, da je take razmere za vedno odpraviti, posebno pri volitvah ne sme biti nobenega uradnega in cerkvenega pritiska in zlorabljanja. Dalje, če tudi smo različnega političnega prepričanja; imamo razna gospodarska mnenja, mislimo o verskih zadevah tako ali tako, bolj ali manj pobožno, vendar ni treba biti med nami sovražstva in zaničevanja drug drugega. Živimo med seboj kot najboljši sosedje in spoštujemo vsako drugo mnenje in prepričanje. A eno mora biti: vsaka sila mora nehati v cerkvi in drugod! Tako bodi življenje v naši novi, res svobodni državi. Poslušalci so vseskozi govornikom pritrjevali za njih izvajanje in v cellem odobravalni njih govora naši kakor somišljeniki nasprotne stranke, Tratarci, Gorenjci in vsi soobčani, led je prebit, le čvrsto in odločno brez vsakega strahu in zavisti na delo. Naše polje je kaj široko in veliko, treba je neustrašenih, pogumnih kot železo neupogljivih delavcev, posebno na tem polju.

Shod v Zasipu pri Bledu. Pretečeno nedeljo je poročal pri nas dr. Kavčič o političnem in gospodarskem položaju, v katerem se nahajamo v sedanji prehodni dobi. Shod je pod predsedstvom g. Bernarda popolnoma uspel. V obilnem številu so se odzvali možje in žene, fantje in dekleta. Vesel pojav je to, ker je dokaz, da se zanimamo za javna vprašanja in da hočemo sodelovati pri gradnji naše nove državne stavbe. Zavedamo se, da je dolžnost vsakega poštenega moža in žene, da po svojih močeh prispeva k ozdravljenju naših po prejšnjem režimu tako zastrupljenih razmer, da je treba ozdraviti vas in občino in cel okraj, ker mnogo je bilo in je še nezdravega. Kmetje, ki smo bili na shodu, imamo voljo in pa tudi zmožnost in sredstva, da bomo krepko prispevali k izvedbi programa JDS in k izpopolnitvi kmečke organizacije v stranki, ki jo pozivljamo, da prireja pogostejše shode v našem okraju. Sklenili smo osnovati organizacijo jugoslovanske demokratične stranke tudi v naši občini in tako položiti temelj novemu delu pri nas.

Shod v Gorjah. Gospod urednik! Na shod, katerega je priredila JDS 9. t. m. v Gorjah sem šla z nekako mržnjo v srcu. Sama ne vem zakaj, toda razmere so pri nas take in menda smo tudi tukaj žrtve razmer, ki so pri nas vse preje kot zdrave. To smo čutili vsi že preje, ko smo bili še vsi pristaši ene stranke in to vidimo in čutimo tem bolj danes, ko nam preti gospodarska škoda. Izvajanja g. dr. Kavčiča so odprla oči meni in tudi mojim tovarišicam, ki smo bile na shodu

in le obžalovati moramo, da udeležba ni bila taka, kakor bi bilo z ozirom na položaj, v katerem se naša občina nahaja, potrebno. Skrbni nas, kaj bode z našimi zadrugami, ki so članice Šusteršičeve »Zadružne centrale« tem bolj, ker ne kažejo naši možje in fantje primernega zanimanja in pojmovanja tega perečega gospodarskega vprašanja, temveč smatrajo za pomembnejši in važnejši »fajfarski klub«, ki nima nobenega resnega pomena, pa tudi ne najmanjšega vzgojnega upliva. Če ne bodo naši možje imeli toliko smisla za politično delo v občini, bomo prisiljene k temu ženske, ki ne moremo pripustiti, da bi sedanje razmere ostale. Naročam »Domovino« ter vas prosim, da mi pošljete več iztisov, da jih razdelim med naše ljudi. Jugoslovansko demokratično stranko pa prosim, da kmalo priredi zopet shode v naši občini, ker zanimanje je po nedeljskem shodu zelo naraslo. — V Spodnjih Gorjah, 10. februarja 1919. Sledi podpis.

Stražišče pri Kranju. Z ozirom na notico v »Domovini« št. 6 z dne 7. februarja 1919. pod zaglavjem »Dopisje« in pod naslovom »Stražišče pri Kranju« blagovolite v smislu § 19. tisk. zak. na istem mestu, z istimi besedami in pod istim naslovom priobčiti sledeči popravek v prihodnji številki »Domovine«: 1. Ni res, da se vedno čakate, »kaj se bodo tiste cenilne pole od županstva poslane na pristojno mesto«, četudi je »cenilna komisija že meseca septembra lanskega leta ugotovila vso škodo«; res pa je, da vam ni treba čakati, ker so bile dotične pole tu radno odposlane okrajnemu glavarstvu v Kranju in sicer: 35 pol pod št. 728, dne 29. julija 1918, nadaljnih 123 pol pa pod št. 750 dne 2. avgusta 1918. 2. Ni res, da župansko »osebje ni zmoglo malenkostnega dela pri sestavi cenilnih pol za škodo, povzročeno tukajšnjim občinarjem po vojaštvu«; res pa je, da je osebje, oziroma županstvo pravčasno zmoglo ogromno delo pri sestavi cenilnih pol za škodo, povzročeno tukajšnjim občinarjem po vojaštvu, ker je le na podlagi na merodajno mesto odposlanih cenilnih pol »cenilna komisija še meseca septembra lanskega leta ugotovila vso škodo« — Županstvo občine Stražišče pri Kranju, dne 15. februarja 1919. Jakob Bošar, župan.

Krajna organizacija JDS v Kostanjevici je imela v nedeljo 16. t. m. ustanovno zborovanje, ki se ga je udeležilo nad 150 somišljenikov in somišljenic z veliko večino kmetovalcev. Poročali so: sklicatelj Lavo Bučar o programu in organizaciji stranke, dalje o gospodarskem položaju in o nalogah našega kmeta v novi državi; sodni predstojnik Jakob Luznar o ustavnem življenju v Jugoslaviji in polit. organizaciji javne uprave; kostanjeviški rojak dr. Ivan Oražen iz Ljubljane o zgodovini slov. kmeta in slov. naroda, o sedanjem ujedinjenju celega naroda SHS in je pobilje seznanil ljudstvo z našimi brati Srbi. Pri volitvah so se izvolili v ožji odbor, ozir. predsedstvo: predsednikom Lavo Bučar, 1. podpredsednikom Valentin Uršič, 2. podpredsednikom France Colarič, za tajnico Miroslava Dinaherjeva, za blagajničarko Minka Jančkovičeva. V širši odbor sta bila izvoljena še po dva zaupnika iz vsake vasi in več meščanov iz Kostanjevice. Sprejete so se resolucije o agrarni reformi, o uvedbi demokratske uprave v občinah, okrajih in okrožjih in slednjič resolucija za poddržavljenje dveh mestnih mostov v Kostanjevici, preko katerih pelje državna cesta iz Ljubljane v Zagreb.

Iz Sodražice. Tudi pri nas smo imeli nekaj prav gorkih dni in marsikoga je toplo solnce privleklo na svitlo. Še celo bivši glavar Merk jo je te dni primahal do nas, misleč da sodraščim Šusteršičancem sije milejše solnce. Pa motil se je mož, kajti videl je, kako nosijo njegovi prijatelji klobuke na obeh, ker preveč jim blišči solnce pravice v Jugoslaviji. Kajti skorogotovo jih zelo skrbi, da bi to solnce ne razpršilo meglo sodraške

aprovizacije in da se ne bi pokazale številke onih računov, kjer je baje več napak najnavadnejših računskih operacij.

Ruše. Jugoslovanska demokratična stranka priredi v nedeljo, dne 23. februarja 1919 tukaj javen shod. Govori prof. Voglar iz Maribora.

Sv. Jakob v Slov. Gor. V nedeljo, 16. februarja 1919, je priredila Jugoslov. demokratična stranka tukaj prav dobro obiskan javen shod. Govorila sta prof. Voglar in dr. Koderman. Sprejela se je resolucija proti okupaciji naše zemlje po Lahih in Nemcih. Po shodu se je vršil zaupen sestanek pristašev JDS ter se je ustanovila krajevna organizacija. (Preds. g. Zinauer.)

Gospodarstvo.

Podružnice slovenske kmetijske družbe. Dosedaj ima slovenska kmetijska družba na Slovenskem Štajerskem 60 podružnic s skoraj 6000 člani. Lepo število podružnic in lepo število članov. Vendar pa ne morem biti zadovoljen, če pregledujem podružnice in najdem, da imamo med temi podružnicami 9 takih, katere imajo komaj do 30 članov in nadaljnih 11, katere imajo do 50 članov. In to ne morebiti v kakih revnih krajih, ampak v krajih, kjer prebivalstvo gospodarsko dobro stoji. Ne bodem tukaj imenoval nobenih imen, ampak pozivam Vas vse razumničke, kateri stanujete in delujete med kmetovalci, sodelujte pri edini strokovni organizaciji kmetovalcev, združujte se, zbirajte članke, snujete nove podružnice, kjer je to potreba in gotovo se bode gornje število članov potrojilo. Če se dajo v nekaterih krajih doseči tako lepi uspehi, se bodo dali tudi v drugih. Novi časi bodo tudi od nas zahtevali v marsikaterih panogah kmetovanja prenovljenja, in za to treba pouka in organizacije in to oboje najdemo v najlepši meri v slovenski kmetijski družbi.

Konjereja. Deželna vlada za Slovenijo kraljestva SHS je nakupila za Spodnje Štajersko 60 mrzlokrvnih in pa 30 vročekrvnih plemenskih žrebcev. Vročekrvni žrebci so se nastavili na državnih postajah, vsi mrzlokrvni pa se nahajajo v zasebni oskrbi pri zanesljivih konjerejih. Konjerejski odsek je predlagal razdelitev in se je žrebčarna tega predloga držala. Odsek se je držal pri tem razdelitve prejšnjih let, ter števila kobil, katero so prišle prejšnja leta v poštev. Število vročekrvnih žrebcev je bližje dosejanemu številu, a pri mrzlokrvnih žrebcih manjka 19 do lanskega števila in je torej samoobsebi umevno, da se je moglo število pri vseh okrajih kolikor mogoče enakomerno skrciti, in da se na nove zahteve sploh ni moglo ozirati. Kakor hitro pa se bode deželni vladi posrečilo kaj žrebcev dobiti, se bodo gotovo pravilno razdelili.

Zvišanje skočnin za državne žrebce. Vsled izredne draginje krmil in drugih potrebščin za žrebce je deželna vlada za Slovenijo, oddelek za kmetijstvo v Ljubljani, zvišala skočnino za državne žrebce po Kranjskem, Štajerskem in Koroškem in sicer za žrebce težkih pasem na 30 K, za žrebce lahkih pasem pa na 25 kron. — Zvišanje velja za skočno dobo 1919. l. — Nihče ni dolžan plačati višje skočnine, nego je določena. — Ta naredba ne zadeva žrebcev, ki so zasebna last.

Novo štetje vse živine na slovenskem ozemlju izvede prehranjevalni urad dogovorno s poverjeništvom za kmetijstvo po stanju z dne 28. t. m.

Prepovedan izvoz iz Jugoslavije. Ministrski svet je izdal naredbo, s katero prepoveduje iz naše države izvoz žive živine ter vseh vrst živil za ljudi in živino. Le od slučaja do slučaja se more dovoliti izvoz v prijateljske države, toda le v zameno za stvari, ki jih nimamo, pa jih nujno rabimo.

Ali ste že plačali naročnino za „Domovino“ za l. 1919? Storitite to takoj! Naročnina znaša letno 12 K, polletno 6 K, in za 1 mesec 1 K.

Podpora za poljedelce. Ministrski svet je dovolil kredit za tri milijone dinarjev, s katerim se nakupijo za revne poljedelce semena, stroji, gnojila itd. Kako se bo to med kmete razdelilo, se še ni določilo. Obravnaval se je tudi predlog, naj bi se podpora razdelila po kmetijskih zadrugah. Za vinaradnike ima baje poljedelsko ministrstvo dovolj galice in žvepla.

Državna posredovalnica za delo. V preteklem tednu (od 9. do 15. februarja 1919) je iskalo delo 209 moških in 50 ženskih delavskih moči. Delodajalci so iskali 639 moških in 55 ženskih delavskih moči. Posredovanj se je izvršilo 102. Od 1. januarja 1919 do 15. februarja 1919 je iskalo delo 1900 delavskih moči, delodajalci so pa iskali 1346 delavcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 239. Delo iščejo: pisarniške moči 348, trgovci, uslužbenci 178, tov. delavci, služkinje, kovinarji, sluge, peki, mlinarji, mesarji, mizarji, kolarji, zidarji, tesarji, natakarice itd. V delo pa sprejme posredovalnica gozdne delavce 453, služkinje, rudarje, cestne delavce, šivilje, kolporterje, delavce za tov. za čevlje, tesarje in razne druge obrtnike.

Prehrana Slovenije. Centrala za živila v Novem Sadu je dobila od državne vlade v Beogradu naročilo, naj da deželni vladi v Ljubljani za prehrano Slovenije na razpolago 100 vagonov pšenične moke, 300 vagonov posušene horuze in 13 vagonov masti. Če bi centrala tega naročila ne mogla izvršiti, ima ljubljanska vlada pravico nakupiti v Bački in Banatu (južnem delu bivše Ogrske, ki sedaj pripada Jugoslaviji) našete množine živil. Tudi sme nakupiti v Hrvatski in Slavoniji 2000 glav klavne živine.

Kaj ima in kaj rabi Dalmacija. Dalmatinska vlada je poslala poveljnikom francoskega, angleškega in ameriškega brodograjskega spomenico, da pokaže zunanjemu svetu svoj gospodarski položaj ter tako pripravi pot trgovskemu prometu Dalmacije z ostalimi deželami. V spomenici so popisani predmeti, ki jih Dalmacija potrebuje in oni, ki bi jih mogla dati v zameno. Dalmacija rabi: Premog, koks, modro galico, žveplo, bencin, petrolej, avtomobile, gumij, motore vseh vrst, zdravila in kemične produkte, tekstilne proizvode, čevlje, obleke, železo, jeklo, razne kovine, žeblice, vsakovrst. stroje, štedilnike, peči, sesalke, električni material, lokomotive, lokomobile, vagoni in železniški material sploh, steklo, manufakturno, keramiko, porcelan, barve, strojna olja itd. V zameno more dati: cement, surovine za cement, vino, žganje, karbid, suhe slive, južno sadje, višnje, lovorovo listje, rožmarin in rožmarinovo olje, les, kamen in marmor.

Cene dalmatinskih vin na Reki. 11% bela vina ponujajo na Reki po 400 K, rdeča po 480 K.

Tobak. V Makedoniji se nahaja nad 10.000 vagonov duhana, katerega vsled pomanjkanja prometnih sredstev ne morejo izročiti tovarnam, da ga predelajo. Finančno ministrstvo v Beogradu premišljuje, kako bi bilo mogoče spraviti ta tobak v notranjost države.

Mleko kot zdravilo. Mleko je izborno zdravilo za one, ki nimajo zdravega želodca ali ki so bolni na pljučih. Kuhano mleko je težje prebavljivo kot nekuhano. Najbolje je kislo mleko, ker ga želodec lahko prebavlja in je redilno. Kdor se hoče lečiti z mlekom, ne sme prenažno pustiti drugih jedil, kakor tudi ni dobro, če se zdravljenje z mlekom prenažno prekine.

Mora. Večkrat se sliši, da koga mora tlačiti. Neizobraženi ljudje so spravili to v zvezo z različnimi vražami ter čarovnijami, čeravno je vzrok, čisto naraven. — Mora so težke sanje, pri katerih se pojavi strah, težko dihanje in speči ima občutek, da ga nekaj tišči na prsa. Navadno je temu vzrok prenapolnjen želodec, ali slabo kroženje krvi ali pa, če se nerodno leži in je podvita roka ali noga. Kdor je podvržen mori, naj večerja par ur preje, predno gre spat ter naj si želodca preyoč ne nabaše. Tudi ni priporočljiva za večerjo težka hrana n. pr. svinjska pečenka ali jajca.

Tedenske vesti.

Javni shodi JDS. dne 23. t. m. Prihodnje nedeljo dne 23. t. m. priredi Jugoslovanska demokratska stranka sledeče javne shode: V Zatičjni ob pol 8. zjutraj v šoli; v Višnjegori ob 3. popoldne v šoli; v Jurjevci pri Ribnici ob 3. popoldne pri g. Kovačiču; v Brezovici pri Ljubljani ob pol 8. zjutraj v šoli; na Dobrovi pri Ljubljani ob 7. zjutraj v šoli; v Mostah pri Ljubljani ob 3. popoldne v šoli; v Stražišču pri Kranju ob 3. popoldne v šoli; v Spitaliču po jutranji maši v šoli; v Motniku popoldne v šoli; v Krškem (občini zbor) ob 10. dopoldne v Sokolski dvorani. — Na Štajerskem se vršijo sledeči shodi: v Šmarju ob 3. popoldne pri Habjanu; v Rogasški Slatini ob 8. zjutraj; v Loki pri Zusmu ob 3. popoldne pri g. Gajšku.

Shodi JDS. dne 16. t. m. Pretečeno nedeljo dne 16. t. m. se je vršila cela vrsta dobro obiskanih shodov ter so se povsod tudi ustanovile krajevne organizacije. Posebno dobro so bili obiskani shodi v Dobropolju, kjer so govorili g. dr. Lovrenčič, Ivan Pucelj in A. Koder, nadalje v Temenici in Velikem Grabnu, kjer sta poročala gg. okrajni sodnik Kuder in profesor Majcen. Prav povoljno pa so tudi uspeli shodi na Ježici (govornik dr. Pestotnik), v Mirni peči (govornik dr. Režek), v Selcah nad Skofjo Loko (govornik Fr. Šemrov), v St. Lampertu pri Zagorju (govornik Ivan Taufer).

Železničarski štrajk in shod radi stanovanjske bede v Ljubljani. V soboto popoldan je priredila zveza jugoslovanskih železničarjev v Ljubljani štrajk in shod, ki se ga je udeležilo članstvo v izvanrednem številu. Shod in štrajk za čas shoda sta imela namen, da opozorita merodajne činitele na stanovanjsko bedo, v katero je prišlo železniško uslužbenstvo vsled razmer, nastalih po prevratu v Ljubljani, deloma radi okupacije, deloma tudi radi neinicijativnosti gotovih krogov. Predsednik gospod Deržič je orisal vse žalostne stanovanjske razmere v Ljubljani, kritikoval maloten uspeh raznih odredb, ker se gospodje hišni gospodarji ne imenijo za tiste ter še vnaprej pod roko odajajo stanovanja. Naslednji govornik gosp. Rupnik je omenjal, da stoji na državni železnici cel vlak tovornih voz, kjer stanujejo železniške družine. Dalje je prav zanimivo razpravljal o znameniti stanovanjski deski na magistratu. Sprejeta je bila končno resolucija, s katero se poziva vlada, da ustanovi poseben državni stanovanjski urad, ki bo imel polno moč razpolaganja z vsemi stanovanji v Ljubljani in okolici. Shod se je završil z lepo manifestacijo po mestu do deželne vlade. Korakalo je okoli 1500 mož. Predsednik deželne vlade dr. Brejc je obljubil vse potrebne ukrepe in odredbe, da se zboljša stanovanjska beda železničarjev, ki so bili prisiljeni da z ulice opozore vlado na nezno svoje stanje.

Nalezljive bolezni. Na kozah je obolelo v črnomeljskem okraju sedem, v ptujskem pa pet oseb. Na pegastem legarju ste oboleli v Ljubljani dve osebi. V posameznih okrajih pa se je pojavil tudi tifus.

Govorice. Tudi v Trstu se vzdržuje govorica, kakor na Kranjskem, da se Lahi v kratkem pomaknejo do Divače. Za prizadete kraje bi bila to prava sreča, ali nesreča ostane še pri primorskih Jugoslovanih. — Razširja se vest, da bi se bil izvršil v Istri atentat na laškega kralja in da bi bil eden njegovih spremljevalcev zadet. Laški listi nič kaj veselo ne poročajo o potovanju laškega kralja po Istri. Vedo le to, da je potoval »incognito« in da je bil v Pulju burno aklamiran. Nekateri listi zanikujejo vesti, da ga spremljalo obilo policijskih agentov. — Prosluli Nemeč postajenačelnik Wieser je še vedno v Gorici. Nekoč je bil že prišel v nemško Avstrijo. Pretekli teden je baje hotel zopet priti v Nemško Avstrijo in sicer z dvema železniškima vozovoma raznih reči, ali Podbrdom pri tunelu so ga ustavili Italijani in poslali nazaj v Gorico.

Veleposestvo »Brdo« pri Kranju, ki je last »barona« Zoisla, je dano pod državno nadzorstvo. Nadzornikom je imenovan gospod Fran Šemrov v Kranju.

Nesreče. V Trziču je zgorelo skoro polovica tamkajšnje ladjedelnice. Škoda je

okoli pol milijona kron. — V Trstu se je ponesrečil neki italijanski hidroplan. Zvrnil se je v zraku in padel pred novo luko v morje. Aparat je razbit, pilota so potegnili mrtvega iz morja.

Začasen obči pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani pozivlja vse uradnike oziroma uradnice v tujini, ki so dosedaj bili nameščeni pri »Občem pokojninskem zavodu za nameščence na Dunaju« oziroma pri kakem deželnem uradu tega zavoda, da se javijo pisмено ali osebno najkasneje do 25. februarja t. l. pri začasnem občem pokojninskem zavodu za nameščence v Ljubljani, Turjaški trg 4, ako želijo biti sprejeti v službo tega zavoda. Vodstvo zavoda opozarja na to, da se na poznejše prijave ne bo več moglo ozirati.

Začasna delavska zavarovalnica zoper nezgode v Ljubljani pozivlja vse uradnike oziroma uradnice v tujini, ki so do sedaj bili nameščeni pri delavskih zavarovalnicah zoper nezgode v prejšnji Avstriji, da se javijo pisмено ali osebno najkasneje do 25. februarja t. l. pri začasnem delavski zavarovalnici zoper nezgode v Ljubljani, Turjaški trg št. 4, ako želijo biti sprejeti v službo tega zavoda. Službeni pogoji so isti, katere so imeli pri dosedanjih zavodih. Vodstvo zavoda opozarja na to, da se na poznejše prijave ne bo več moglo ozirati.

Naš goriški rojak, srbski polkovnik Janko Vukasović - Stibilj je došel te dni iz Ljubljane v Trst, da obiše svoje tamkaj in v svoji rojstni vasi Vrtovinu v Vipavski dolini.

Veliko goljufijo s tobakom so razkrili na Reki. Prizadeti so razni Italijanaši, med njimi Natale Stiglich, ki ga reški »consiglio nazionale« postavil za finančnega ravnatelja. Znali so delati s cenami tobaka tako, da so »zaslužili« okoli 800 tisoč kron. Italijanski listi molče o škandalu.

Tega si bomo pa dobro zapomnili, Knez Schönburg - Waldenburg, kateri ima okrog Snežnika na Notranjskem velika posestva, je naprosil italijanske oblasti za italijansko državljanstvo. Istočasno je prosil, da bi Italijani zasedli tudi ostalo polovico njegovega posestva, ki leži tostran demarkacijske črte. Tako kaže ta oholi Nemeč ljubezen do ljudstva, sredi katerega in od katerega živi. Zaslužena kazen mu ne uide.

Predrzno izzivanje. Iz Blatnika pri Semiču nam poročajo, da se tamošnji Kočvarji navdušujejo za kočevsko republiko ter pravijo, da nočejo imeti ničesar za opraviti s to srbsko bando, srbskimi svinjskimi pastirji, srbskimi ušivci, srbskimi roparji itd. Zlasti se v tem sramotanju našega naroda odlikujejo Neža Fritzel, Alojzija Eucek, Alojzija Troje, Jožefa Špreicar in druge Kočevarice v Blatniku. Pozivljamo našo oblast, naj tem hujskačem malo stopi na prste ter jim dokaže, da nismo več v Avstriji, kjer je imel vsakdo pravico nas zasramovati, kolikor je hotel. Imena prič so v našem uredništvu na razpolago.

Tudi duhovniki žele s časom naprej. 11. t. m. se je vršil v Zagrebu sestanek naprednih duhovnikov, ki so sestavili resolucijo, v kateri zahtevajo med drugim tudi, da se jim skrči brevir, da se odpravi duhovniška obleka, t. j., da smejo hoditi v navadnih oblekah kot drugi možje, da se modernizirajo semenišča in dá bogoslovcem večja svoboda ter da se smejo vsaj enkrat oženiti. Dalje zahtevajo ureditev posestev visoke duhovščine in čim večjo neodvisnost duhovskega stanu. Ta resolucija je bila tiskana v 2000 izvodih in razposlana po vsej hrvatskih zemlji.

Kdo izmed vračajočih se ruskih ujetnikov ve kaj o Rudolfu Berčon, ki je služil pri 27. Lir. Pisal je zadnje pismo 15. marca 1919. in je imel naslednji naslov: Rudolf Berčon, Lager Vojeni plen O m s k. Poročila prosi njegova žena na naslov: Bernardina Berčon, Javorje p. Šmartno pri Litiji.

Raznoterosti.

* **Dvajsetletnica smrti jugoslovanskega demokrata Vase Pelagića.** 14. t. m. je poteklo 20 let, odkar je umrl v kazematu v Požarevcu Vasa Pelagić, ki je v času, ko je carevala reakcija, s svojim delom in svojim imenom vzdrževal demokratično gibanje v Jugoslaviji, po n poštenega samoodrekanja in požrtvovalnosti. Najprvo je deloval v Bosni. Kot arhimandrit in rektor bogoslovja v Banjiluki je bil demokrat, nacionalni revolucionar. Age in begi so ga pregnali v Carigrad, češ, da ščuva rajo. Iz robstva v Mali Aziji je pobegnil. V Bački in Banatu so ga kmalu prijeli Madžari, češ, da punta seljake. Obesili bi ga bili, pa se mu je posrečilo ubežati v Srbijo. Z železnice je bil skočil in se rešil. V Srbiji ga je preganjala popovščina in birokracija. Iz Srbije je bil pregnan v Črno goro, odkoder ga je pregnal Nikola. Udeležil se je vstaje v Bosni, organiziral kmete in jih vodil v boj proti fevdalizmu za oddajo zemlje kmetom brez odkupnine, za narodno samoupravo. Kočno je slekel kaludjersko suktnjo in se ves posvetil probuji ljudstva na Balkanu. Pisal je tudi knjige, preganjan povsodi. Iz Romunije je prišel nazaj v Srbijo in objavil več svojih del. Moral je zopet v Romunijo in se zopet vrnil. Ali radi svojega delovanja je bil končno vržen v ječo v Požarevcu, kjer je premilum. Rodil se je v Bosni leta 1838.

* **Slovenska akademija v Sarajevu.** V korist slovenskih beguncev so priredili v oficirskem kazinu v Sarajevu akademijo, ki je krasno uspela. Zlasti so ugajale slovenske narodne pesmi. Prisostvoval je akademiji tudi vojvoda Stepanovič.

* **O nemškem cesarju** poročajo, da je vedno bolj potr. Sključen hodi okoli, upalega obraza, brke ne štrle nič več kvišku, ampak se povešajo resignirano, brada mu raste, siv, onemogel stavec je danes še davno tako močeni nemški vladar. Težko ga je spoznati. V razpravah o njem se trdi, da je bil mož abnormalen, eno roko je imel pohabljeno in trajno bolezen v ušesih. Abnormalni pa so morali biti tudi vsi tisti številni Nemci, ki so hodili za njim in ga proslavljali kot boga. Vsa Nemčija je bila abnormalna, sedaj jo spravljajo v normalnost.

* **Viljem nosi brke po jugoslovanski modi.** Bivši nemški cesar si je, kakor znano, brke česal kvišku. Ta moda je postala tako popularna, da so v nji posnemali svojega vladarja vsi nemški rodoljubi. Sedaj pa poročajo listi, da bi »v starem možu s sivo brado, visečimi brki in opotekajočo hojo človek težko spoznal bivšega cesarja Viljema«. Viseči brki, to je jugoslovanska moda. Kadovedni smo, če ga bodo Nemci tudi sedaj posnemali.

* **Med staro šaro.** Krona sv. Štefana, s katero je bil kronan bivši cesar Karl za ogrskega kralja, je romala v muzej v Budimpešti.

* **Italijanske ladijske izgube.** Italija je izgubila vsled podmorske vojne 62 odstotkov svoje mornarice. Ameriška in angleška pomoč ne bo zadoščala za nadomestitev. Italija se bo morala izredno potruditi, da pospeši gradbo novih ladij.

* **Obleka po ceni na Ogrskem.** Ogrska komisija za ljudsko obleko je prepustila del svojih zalog svobodni trgovini. Pravijo, da po tej poti pridejo do obleke po ceni.

* **Mednarodna zveza proti nalezljivim boleznim.** Ameriški zdravnik dr. B. Liber se zavzema za mednarodni boj proti otroškim boleznim in varstvo mater. Razni listi priobčujejo dotični sestavek ameriškega zdravnika.

* **Ogromno francosko letalo.** V izdelovalnici letal v kraju Issy pri Parizu je bilo te dni razstavljeno ogromno letalo, težko 2300 kg, ki je imelo v novembru 1918 Berlin bombardirati z bombami po 500 kg težkimi. Med tem pa je zadel Nemčijo poraz.

* **Vojni izdatki entente.** Po računu Narodne banke v Newyorku je požrla vojna ententnim državam vsega skupaj 617 milijard frankov, in sicer približno Angliji 207, Franciji 134, Rusiji 107, Ameriki 90, Italiji 42, Belgiji 35 milijard.

* **Nova epidemija?** V Kološvaru na Ogrskem se je pojavila neznan bolezen, ki je nalezljiva. Bolezen vpliva na sluznice, povzroči bolečine v kosteh in omotičnost du-

ha. Umrlo je že več ljudi. Zdravniki si pri tem novem pojavu ne vedo pomagati. — Ali ni bilo že španske dosti?

* **O Jeruzalem!** Na Ruskem vladajo danes: Šteklav (Nahamkes), Simonijev (Apfelbaum), Troekij (Chaim Bronstein), Kamenev (Rosenfeld), Suchanov (Gommer), Ljenin (Zederblum), Larin (Lurie), Gorey (Goldmann), Meškovsky (Goldenberg). Devet vladarjev, vseh devet Židov, ki so pa spremenili imena. (Njih prava židovska imena smo navedli v oklepajih.) Diktatorja avstrijsko-nemške republike sta bila Žid Adler in Žid Bauer. Bavarska ima za predsednika Žida Karla Eisnerja in je poslala v Prago konzula Žida Arturja Weisseja. Predsednik nemške republike je Žid Ebert. Čehi imajo dva židovska ministra. Hvala bogu, pri naši vladi vsaj te zalege ni.

* **Policija v letalih.** V Novem Jorku bodo prideli spomladi policiji poseben oddelek, ki bo vršil svojo službo v letalih. Vežba se v to svrhu že 150 mož. Glavni namen temu oddelku bo varstvo pristanišča in varstvo proti požarom.

* **Policijska ura v Pragi ob 10. zvečer.** Praško policijsko ravnateljstvo je odredilo, da smejo vse predstave trajati samo do 10. ure zvečer in se morajo ob tem času zapreti vse gostilne in kavarne.

* **Za 120.000 kron** skritega platna so našli v okolici Trutnova na neko ovadbo pri nekem uradniku Ludviku. Platno je dobival iz Drtinove tovarne v Červenem Kostelcu. Platna je bilo 12.000 metrov.

V razvedrilo.

Galantni ženin. Na poti k poroki vpraša nevesta ženina, kako mu je pri srcu. Odkritosrčen fant ji odgovori: »Veruj mi, Micika, da tako čudno mi ni bilo niti takrat, ko sem bil prvokrat tepen.«

Pri zobozdravniku. Zobozdravnikov pomočnik je izpulil nekemu kmetu poleg bolnega tudi zdrav zob. Kmet je začel tuliti od bolečin. »Bodite mirni, mu reče pomočnik, »kajti če izve gospod doktor, da sem vam izpulil dva zoba, potem boste morali za oba plačati.«

Ljubezniv berač. Neka gospa je bila sama doma, ko pride berač in prosi miloščine. Gospa mu da dva vinarja. Berač pa s tem ni zadovoljen, marveč reče: »Gospa, to je jako malo. Dajte mi vsaj desetico. Ravno kar prihajam iz ječe, kamor so me obsodili zato, ker sem naklestil neko gospo, ki mi je ponujala premajhno miloščino.«

V gostilni. »Gostilničar, čujete, to je pa že škandal,« reče gost, ko mu je bil predložen račun. »Vi računate vino po 12 kron liter, medtem ko toči vaš sosed mnogo boljšega po 8 kron. Gostilničar: »Že mogoče, toda on pa zato ne zasluži pri njem toliko kot jaz.«

Dober tek! V neki vaški krčmi si naroči kolesar juho. Ko prinese krčmarica krožnik z juho, skoči mačka na mizo, se laska gostu in gleda v krožnik. Gost jo zaman odganja, slednjič jo prepodi krčmarica ter se opraviči: »Oprostite, gospod, ta mrcina nemarna namreč pozna svoj krožnik, na katerem dobi vsako jutro svoje mleko.«

Ubog pogorelec. »Dobri gospod, usmilit se me nesrečneža in pomagajte mi. Prošli teden mi je pogorela hiša in vse gospodarsko poslopje.«

»Ali imate kako izpričevalo od županstva, da vam je res vse pogorelo?«
»Gospod, imel sem je spravljeno v omari, pa je zgorelo s hišo vred.«

Pred kolero je bežal. Ko je na Dunaju razsajala kolera, je izvedel neki bogat Dunajčan, da njegov kočijaž vsako noč pijančuje po krčmah. Pokliče ga k sebi ter mu zapreti, da mu odpove službo, če bo pijančeval. »Saj bi jaz tega ne delal,« reče kočijaž, »če bi ne bil primoran.« »Kdo te pa vendar sili?« se je začudil gospodar. — »Glejte, slišal sem, da običe kolera ljudi navadno ponoči in tako sem mislil, da me ne najde doma, če bom v krčmi.«

Izdal se je. Ogniegasec (pogorelec): »Sploh pa tvoja koliba ni za drugega kot da zgori.«

Pogorelec: »Sai to sem si jaz tudi mislil.«

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konsorcijski »Domovine«.
Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K. za pol 6 K.
Posamezna številka 30 vinarjev.
Uredništvo in upravnništvo:
Sodna ulica št. 6, pritrilje desno.
Inserati po dogovoru.

**Čebulo in repo
prodaja po nizki ceni
Jakob Klemenčič,
posestnik in trgovec z deželnimi pridelki
v Mezgovcih, p. Moškanjci.**

Dr. Benjamin Ipavic

mногоletni asistent oddelka za ženske bolezni in porodništvo deželne bolnice v Ljubljani, zadnji dve leti operater ženske in porodniške klinike prof. Ernst Wertheima Dunajske univerze

**zopet ordinira
v Ljubljani, Turjaški trg 2.**

Trboveljska premogokopna družba. Apnenica v Zagorju

oferira za bližajočo se sezono svoje znano

prvovrstno zagorsko belo apno

in prosi vse stavbene, poljedelske in industrijske interese, naj naznanijo pismeno tozadevno potrebo **Apnenici v Zagorju ob Savi**. Na ta način bo družbi mogoče ugotoviti množino domače uporabe, isto v prvi vrsti kriti in le preostalo množino v skupnem gospodarskem interesu oddati inozemstvu.

Pismena sporočila naj približno določijo termin oddaje, pri čemur se pa izrecno pripominja, da tako sporočilo ni obvezno za sprejem označene množine.

.: Naročajte in širite .:

DOMOVINO

ki stane letno 12 K, pol-
letno 6 K, mesečno 1 K.

lovanja, je jasno, da bo dati to zemljo tistemu, ki jo obdeluje in ki jo je vedno obdeloval. Pred vojno niso naše graščine prav nič zemlje obdelovale; vse so dajale za drag denar v zakup. Sedaj pa bi radi ponekod vzbudili domnevo, da jim je na obdelovanju zemlje strašno dosti lažje, to pa le zato, da bi si to zemljo rešili. Tu bo torej vpoštovati razmerje, ki je vladalo od časa odprave tlake, pa do vojne, oziroma še prvo ali drugo leto med vojno.

Ivan Pucelj.

Habsburgovci.

Cela habsburgovska familija je bila degenerirana, to se pravi: tako izčrpana, da je bilo med njimi polno duševno bolnih ljudi. Sploh ves ta rod ni dal niti enega velikega vladarja, ki bi bil pokazal kake nenavadne lastnosti — edino izjemo dela cesar Jožef II., ki je res nekaj storil za kmeta in za ljudski blagor: pa še to, kar je on storil, so po njegovi smrti takoj odpravili. Zato so si cesarja Jožefa vsi bivši avstrijski narodi še najbolj zapomnili, dasi je bil tudi on le človek svoje dobe. Kar je bilo v bivši Avstriji sicer dobrega, vse to so ustvarili drugi ljudje — Habsburgovci pa so se s tem lišpali, kakor srake s pavovim perjem. Ako pregledamo celo dolgo vrsto Habsburgovcev od Rudolfa Prvega do Karla Zadnjega, nas obhaja strah in groza, ko gledamo, kake kreature so vladale nad našimi narodi. Od Maksimilijana naprej (1519.) najdemo same bebbe in trote, ki niso vedeli drugega početi, kakor da so molili in zraven — ubijali ljudi. Ravno za Maksimilijana se je habsburgovski rod tako razširil po evropskih dvorih, da so rekli, da v njih kraljestvu solnce ne zaide.

Prišli so na španski dvor, obvladali so Nizozemsko in Belgijo, Burgundsko, Avstrijo, Nemčijo, Poljsko, Ogrsko in del Italije. Španska kraljevska družina je bila po večini slabomna, zato pa se je takrat v Španiji prelivala kri, kakor še nikoli. Saj je bila to cvetoča doba tkzv. španske inkvizicije. Kaj se je godilo na Nizozemskem, kjer je krvnik Alba na debelo moral ljudi — o tem tu ni časa poročati. Od rodu do rodu je propadal ta rod v svoji lastni izprijenosti, dokler ni za časa Karla VI. nastala nevarnost, da izumrje. Marija Terezija je potem s svojimi šestnajsterimi otroki poskrbela, da se to ni zgodilo in da je

danes Habsburgovcev toliko, da jih komaj preštejete. Kam se bodo zdaj spravili, ne vemo, eno je gotovo, da jih ljudstvo ne bo več zastoj redilo.

Od Maksimilijana do Marije Terezije (1519 do 1740) je žalosten čas za Srednjo Evropo, na Dunaju pa so vladali največji idioti, kar jih je kdaj videl svet. Ampak idiot vseh idiotov je bil cesar Leopold, ki je dal umoriti dva prva Jugoslovana: Zrinjskega in Frankopana (1671). Pa to ni storil iz idiotstva in zabitosti, ampak iz tiste zlobnosti in krviželjnosti, ki je bila vsem Habsburgovcem v krvi.

Leopold I. (1657. do 1705.) je prevzel žalostno dedščino po tridesetletni vojni, ko je vsled habsburške požrešnosti in nasilnosti ležala cela Srednja Evropa v razvalinah. Razume se, da ni bilo lahko v polstoletju popraviti, kar se je v tridesetih letih razbilo. To so prepuščili Habsburgovci svojim »zvestim narodom«. Naše pokrajine so takrat mnogo trpele pred Turki. Za take stvari pa se na Dunaju niso brigali. Pobirali so pač denar — a pomoči niso poslali, ker so denar porabili zase. Kljub veliki zmagi pri Sisku (1592.) so si Turki zopet opomogli, posebno, ker so imeli mnogo opore na Ogrskem. Pa tudi sicer so se obračali tudi Habsburgovci na Turke in so se v tridesetletni vojni ti »katoliški« vladarji celo s Turki zvezali, da bi premagali protestantske »brezverce«. Sicer pa smo to videli tudi v zadnji vojni. Turki so si torej opomogli, ker so se »krščanski« kralji vskovali med seboj in največ so pri tem trpele naše jugoslovanske pokrajine. Turške tolpe so hodile krast in ropat v hrvatske in slovenske kraje, kmet je bil revež, ki ni imel nič svojega in je bil v vedni nevarnosti. Najmočnejša velikaša v naših deželah sta bila v tej dobi Zrinjski in Frankopan, dva hrabra in razumna junaka, ki sta bila zavedna Jugoslovana, pisala sta hrvatske knjige in ljubila svojo domovino. Zrinjski so imeli svoja posestva v slovenskih in hrvatskih krajih, n. pr. grad Ozalj ob Kolpi, Čakovec v Medžimurju, Novi Zrinj in še več drugih. Frankopani so imeli n. pr. pa svoj grad na Trsatu, v Kraljevicu itd. Skratka, od Primorja, od Jadranskega morja do Mure so imeli Zrinjski in Frankopani svoja posestva. Mnogo posestev pa so bili oropali Turki in priprosto ljudstvo je pri tem tudi mnogo trpelo. Peter Zrinjski je bil potomec onega slavnega Nikolaja Zrinjskega, ki je leta 1566. tako junaško branil trdnjavo Siget proti Turkom. Bil je silno močan in samozavesten mož, zato ni mogel mirno gledati, kako Turki uničujejo njegovo domovino. Z

Dunaja ni bilo pomoči, zato si je pomagal sam. V nekaj bitkah je potolkel Turke in ko bi mu bil cesar pustil, bi jih bil tudi popolnoma premagal — toda Leopold se je bal, da bi postal Zrinjski potem preveč mogočen in bi zavladal sam nad jugoslovanskimi deželami, zato je rajši videl, da so Turki plenili po teh deželah. Saj njega to ni bolelo. Zrinjski in Frankopani so bili v sorodu — zato so sklenili zvezo med seboj in so začeli zidati trdnjave proti Turkom. Leopold pa ni hotel dati Zrinjskemu poveljstva v roke. Hotel je sam premagati Turke in tako tudi Zrinjskemu pokazati svojo moč. In res je cesarski general Montecuculi — seveda s pomočjo naših čet — zmagal Turke pri St. Gothardu (leta 1664.). Toda cesar te zmage ni izrabil, ampak je podpisal sramoten mir, po katerem so Turki obdržali mnogo naših dežel. Vsled tega je nastala splošna nevolja na vseh straneh — najbolj pa sta posledice tega miru čutila Zrinjski in Frankopan, da, zdelo se je celo, da je sklenjen ta mir proti njima. Zato je Zrinjski mislil tako: čemu bi jaz poščal, da plenijo Turki po naših deželah — boljše je, da sklenem z njimi mir in prijateljstvo. Ako Leopoldu ni na tem, da bi branil naše dežele in če ovira celo mojo obrambo — dogovorim se rajše s Turki, bo vsaj narod rešen vednega ropanja in pustošenja.

In res je poslal poslanca k sultanu. Turki so bili s tem zadovoljni. Obetali so, da postane Zrinjski poglavar jugoslovanskih pokrajin, dežele bodo imele mir, le nekaj davka bi plačevale. To zvezo je podpiral tudi francoski kralj, ki je hotel zapoditi oblastne Habsburgovce iz Nizozemske, kjer je takrat vojvoda Alba uganjal svoje krave orgije. Ti dogovori so se vlekli nekaj let. Z Zrinjskim so se zvezali tudi nekateri drugi velikaši, par ogrskih (Nadasdy, Rakoczy) in slovenski plemič Tattenbah, z Račjega na Štajerskem. Ta zveza se imenuje »Zrinjsko - Frankopanska zarota. Na Dunaju so o teh dogovorih, ki so trajali nekaj let, kmalu zvedeli. Zrinjski je iz srca sovražil Turke in bi ne bil iskal zveze z njimi, ko bi ne bil upal, da edino na ta način reši svoje dežele. Zavedal pa se je tudi svojih zaslug za junaške zmage — vedel je, kaj je treba njegovi domovini — Dunaj pa vsega tega ni hotel priznati.

L. 1670. je pozval Leopold Zrinjskega in Frankopana na Dunaj, da se opraviči. Zrinjski in Frankopan sta šla, ker sta hotela vse povedati, koliko trpe jugoslovanske zemlje pred Turki in zakaj sta bila prisiljena s Turki delati dogovor. Komaj sta bila na poti — so vdrle

Manica Komanova:

Postava.

(Nadaljevanje)

»No, otroci so pač otroci. Vedno gledajo skozi okno, kdaj pride domov. Le škoda, da niso nekoliko večji, ker potem bi nam delo ne bi tako zastajalo.«

— Matevž se je spomnil svoje zemlje in zopet globoko vzdihnil. O kako lepo je bilo vse obdelano, ko je bil on doma...!

— Minilo je dober mesec dni, odkar je bil Matevž v vojaški suknji, a njemu se je zdelo, da je med tem poteklo že čelo leto. Ko bi ga še mati tako pridno ne obiskovala, bilo bi mu obupati.

Lepo in solčno je bilo tisto jutro, ko se je Matevž otožno oziral skozi okno vojašnice. Mislil je na bližajočo se dobo kmetijskega dela, mislil na svoje neobdelano polje in na drage, toli ljubljene svojce...

Pričakoval je, da pride mati. Že predvčerajšnjem ali vsaj včeraj bi imela priti. Zakaj je ni...? Pa se, vendar ni zgodilo kaj hudega...!

Zazvonilo je poldan, a matere ni bilo. Matevž je postajal ves iz sebe...

Po kosilu je šel ven na dvorišče. — Morda pa pridejo, mati popoldne... Kaj ko bi jim šel nekoliko naproti...

Toda glej — ali prav vidi, ali ga motijo njegove oči — ali ne kreva proti njemu, s palico v roki njegov sošed in krstni boter, osemdesetletni Tomaževc...? Da, prav on je in naravnost k njemu stopica...

»Kaj vidim? Boter, vi ste — ali ste res vi?«

»Bog daj, Matevž! Da, jaz sem. Ej, stare kosti niso za nikamor. Sicer sem se polu pota

vozil, a vseeno sem utrujen, kakor bi se vračal prav s Triglava.«

»Toda, boter, povejte mi hitro, kaj se je zgodilo, da ste vi prišli? Kje so pa mati?« Starec je zakašljajal...

»Hm, hm, mati ne morejo od doma. Saj še ne veš, Matevž, da si dobil sina. Pa prav čvrst deček je.«

»Res«, se je zavzel Matevž. »Kaj pa Meta? Kako je z njenim zdravjem?«

»Hm, — deček je zdrav, prav zdrav in —«

»Kaj je z mojo ženo, pravim,« je hitel Matevž ves v eni sapi.

— Starec je vnovič zakašljajal.

»Ljubi Matevž, bog nam pošilja včasih hude poskušnje, toda obupati ne smemo, ker —«

»Boter, povejte mi naravnost, kaj se je zgodilo,« je skoro zavpil Matevž.

»Matevž, takoj ti povem, a bodi mož! Bog je. Meto ljubil in jo je — hm — hm — poklical k — sebi.«

Globoko je zasopel starec in sočutno prijel Matevža za obe roki.

»Meta mrtva,« je votlo kriknil Matevž, ter se zgrudil pod bližnji kostanj na leseno klopico...

»Tomaževc se je vsedel poleg njega, ga božal kakor otroka in ga tolažil, kakor je najlepše vedel in znal...«

Po dolgem, dolgem moledivanju je Matevž vendar dobil za borih štiri in dvajset ur dopusta, z ostro pripomnjo, da ako ne bo ob določenem času točno zopet na svojem mestu, ga doleti ostra kazen.

— Matevž je naročil voz in odpeljala sta se s Tomaževcem domov.

Pot ju je peljala čez cvetoče travnike, čez plodne njive in skozi mali senčnati gozd.

A kaj je pridnega gospodarja danes brigala vsa ta naravna krasota...

... Čim bolj ta se bližala hiši, tem obupnejši je postajal Matevž.

Skozi okno je že videl goreče sveče. Zamajal je in vzdihnil...

Voz je obstal na dvorišču... Nasproti mu je prihitela mati, vsa solzna in prihuljena.

»Božja volja, Matevž, kaj hočemo.«

— Sin ni odgovoril ničesar.

— Tomaževc se je poslovil z obljubo, da se bo še povrnil in da bo že on ukrenil vse potrebno radi pogreba.

— Na mater opt je stopil mladi vdovec v hišo, kjer je na mrtvaškem odru, med cvetjem dehtečih rož, ležala njegova Meta.

Padel je na stol, podprl si z desnico vročo glavo ter nekako topo in nepremično zrl v voščeno blede, a mirno speči obraz rajnice...

Mati je stopila tik njega in grenke solze so ji polzele po uvelih licih ter padala doli na sinovo ramo...

Cez dolgo še le se Matevž vzdramil in se plaho ozre po hiši.

»Mati, kje so moji otroci?«

»Bodi brez skrbi zanje, Matevž. V dobrih rokah so. Sosed Mrkon jih je vzel k sebi in jih bo obdržal, dokler se ne izvrši pogreb. Je rekel, da je najbolje tako in jaz sem mu dovolila. Le novorojenčka sem obdržala. Tu v kamrici je, čakaj no, takoj ti ga prinesem.«

— Mati je stopila v kamrico in prinesla očetu novorojenčka.

— Matevž ga je vzel v naročje, dvignil ga kvišku ter se bridko nasmehnil:

»Črviček, zakaj te ni vzela mamica s seboj...!«

Dalje prih.

vojaške čete v gradove zrinjsko-frankopanske in so vse oropale. Zrinjski in Frankopani sta že na potu spoznala, da sta — vjeta. Privedli so ju na Dunaj in tam zaslišali. Bila sta zaprta. Na to so ju prepeljali v Dunajsko Novo Mesto, kjer so ju dali v železje in so ju dobro čuvali. Leopold je sestavil sodišče in to ju je obsodilo k smrti. Leopold je to potrdil. Dne 30. aprila 1671. sta bila oba obglavljena na dvorišču svoje ječe v Dunajskem Novem Mestu. Z njima sta bila umorjena tudi Nadazdy in Tattenbach.

Vse imetje Zrinjskih in Frankopanov je bilo konfiscirano. Po gradovih je bilo mnogo krasnih stvari, ki so pričale o zmagah nad Turki. Vse to so Švabi odnesli, drugo so uničili. Vdova Zrinjska je bila nekaj časa zaprta v Gradcu, sin pa v nekem samostanu v Celovcu. Cela rodbina je propadla. Leopold se je tresel od radosti, ko je zvedel, da ni več zrinjsko-frankopanske jugoslovanske nevarnosti. Res je ni bilo — a zato je prišla druga še hujša. Turki so se vsuli v deželo, zbrali so vojsko in so prek Ogrske šli proti — Dunaju. Leta 1683. so stali pred mestom. In Leopoldu in Dunajčanom bi se bilo slabo godilo, da ni v odločilnem trenutku prišel na pomoč — Slovan — poljski kralj Jan Sobieski, ki je rešil Dunaj, da ga niso Turki vzeli. Ko je bila dunajska obramba že omagana in so Turki pripravljali zadnji naskok, se je pojavila poljska vojska, udarila je na Turke in jih sijajno zmagala. Da ni bilo Jana Sobieskega, bi bilo takrat konec Habsburgovcev v čast in srečo vesoljnega človeštva. Tako pa so lahko zopet peli »Te Deum«, ker so jih Slovani rešili iz smrtne nevarnosti.

Morilec dveh največjih Jugoslovancev je vladal potem še nekaj let. Leopold je bil majhne postave, nosil je na glavi veliko košato lasuljo, oči je imel majhne — prešičje, oster nos in spodnja čeljust mu je molela daleč naprej, kakor več ali manj pri vseh Habsburgovcih. Ves njegov obraz je kazal notranje siromaštvo in zabitost. Bil pa je jeznorit in trmast. Strašno se je razjezil, če je kaj izvedel, kar mu ni bilo prav. Dopovedati si seveda ni dal. Zenske so imele na dvoru važno besedo — zato ni čuda, da sta padla Zrinjski in Frankopani kot mučenika svoje ideje in kot žrtvi — Leopoldove krvoločnosti.

Ime Zrinjski - Frankopani je ostalo posebno hrvatskemu narodu v dobrem spominu. Vsako leto se Hrvatje spominjajo na 30. aprila njih smrti. Slave ju opravičeno, kot dva bojevnika za hrvatsko svobodo. Hrvatska pesem pravi o njima:

Kdor svojo zemljo ljubi
in kdor neče biti rob,
temu krvnik glavo rubi,
ta u hladem pade grob.

Koliko junakov je moralo pasti v hladem grobu, koliko glav je bilo odsekanih na povele Habsburgovcev, ker so ljudje ljubili svojo zemljo in niso hoteli biti — sužnji.

Številke smrti.

Marsikdo je že pomislil, koliko ljudi je padlo v svetovni vojni. Natančnega števila ne bomo nikoli imeli. In vendar, koliko je vreden vsak človek! Saj ni nihče sam na svetu! Vsak ima mater, ženo, brate, sestre, otroke. In ti vsi so trpeli, če je padel on. V številkah pa se zdi, kakor da človek ni več, kakor število.

Ravnokar je izšla nemška knjiga o izgubah avstrijske armade. Izdal jo je dr. Viljem Winkler, ministerjalni svetnik za vojaške stvari v Avstriji. Knjiga je prav zanimiva. Kaže nam uradne številke in na mapi in v raznih tabelah primerja izgube raznih krajev. Naše čitatelje bo to gotovo zanimalo — zato podajamo tu nekaj podatkov. Koncem novembra 1918. je bilo vsega skupaj v naši bivši državi naštetih:

mrtvih 687.534
pogrešanih 855.283
vjetih 1.229.289

Poročilo samo priznava, da je število padlih veliko premajhno; pri tem je treba pomisliti, da je med pogrešanimi velika večina mrtvih, ki se ne bodo več vrnili, in tudi

med vjetniki je bilo mnogo takih, ki so v vjetništvu umrli. Zato ne bo premalo, ako cenimo število padlih v avstrijski armadi okroglo na en milijon in mrtvih na pol drugi milijon. Ljudje božji, ali veste, kaj je to milijon. Vsa avstrijska država je imela pred vojno 56 milijonov, torej je padel od vsakih 56 ljudi en človek. Zanimive so sledeče številke:

Na vsakih 1000 prebivalcev je padlo:

na Koroškem	36 ljudi
> Predalskem	33 >
> Solnograškem	31 >
> Štajerskem	31 >
> Gornjem Avstrijskem	28 >
> Moravskem	28 >
> Tirolskem	26 >
> Češkem	26 >
> Šleskem	26 >
> Kranjskem	24 >
> Nižjem Avstrijskem	22 >
> Goriškem	20 >
v Bukovini	19 >
> Dalmaciji	18 >
> Galiciji	16 >
> Istri	13 >
> Trstu	12 >

poprečno . . . . . 23 ljudi

Izgube posameznih dežel so odvisne deloma od »vojne sreče« (nekateri polki so imeli smolo in so prišli v najhujše bitke) deloma od moštva samega, ker se je znalo izogibati. Tržačani kažejo najmanj izgub na padlih. To je t. zv. »demo - gela - regiment« (Večina so se dali vjeti — sicer pa so se skrivali). Tudi naši kranjski polki so še precej srečno prešli — kljub temu, da so bili v najhujših bitvah. Zanimivo je, da so v izgubah celo Čehi pred nami. Drugačna slika pa se nam pokaže pri razdelitvi na narodnosti. Tam smo med prvimi:

Na 1000 prebivalcev pride mrtvih v krajih in sicer:

nemških	29
slovenskih	27
moravsko - slovaških	26
čeških	22
ukrajinskih	21
romunskih	19
italijanskih	18
srbo - hrvatskih	17
poljskih	16

Tako vsaj pravijo številke. Seveda se po vojaških seznamih ne da vselej določiti, kdo je Nemec, kdo Slovenec. Na vsak način so te številke za naš žalostne. Na drugem mestu smo med onimi, ki so za proketo Avstrijo prelivali kri.

Do konca l. 1917. je padlo:

iz čisto slovenskih krajev	32.868
iz večini slovenskih krajev	1.436

skupno iz slovenskih dežel 35.968

K temu pridajmo izgube l. 1918. v bitki na Piavi in drugod in dobimo najmanj 40.000 padlih — mrtvih — brez ozira na pogrešane, težko ranjene itd. Pomislite 40.000 krepkih moških sil, kaj pomeni to za poldrugmilijonski narod! Pa to so samo uradne številke. Morebiti bomo pri natančnem štetju naštetih v bodoče do 100.000 mrtvih . . . To je grozna številka. Če pri 40.000 se pravi, da je padel na vsakih 38 ljudi eden.

Bilo mi je grozno, ko sem pregledoval to knjigo smrti. Pisatelj je na koncu prideljal (menda v tolažbo) pregled, kako raste prebivalstvo po vojni. Za zgled je dal številke po nemško - francoski vojni (1870/71) in po rusko - japonski vojni (1904/05) Slovenci smo zdrav narod in upamo, da nas še ne bo konec — ampak da je moralo pasti toliko ljudi v obrambi države, ki smo jo vsi sovražili, to je žalostno. Na koncu nam kaže mapa v barvah, kako je katera dežela plačala krvni davek. Najbolj temne so alpske dežele, Tirolska, Koroška, Štajerska, Kranjska je nekako srednje temna. Bolj jasne so primorske dežele, Bosna, Hercegovina in

Galicija. Toda tam je vojna sama pomorila več prebivalstva, nego je padlo vojakov na bojišču.

To vse je samo za zdaj mal pregled. Bog ve, kdaj bo vse jasno. Mi vemo, da so mnogi naši ljudje po nepotrebnem stavili svoje življenje v nevarnost. Gnali so se za redovi in za pohvalo. Borojević je znal izrabljati našo hrabrost.

Za nas je danes glavna stvar, da se zavedamo, da so vse te žrtve padle v boju za Nemce. Naš narod in naš vojak se je šele na koncu vojne zavedel, kaj se z njim godi. Mnoge izgube so nenadomestljive. Toda naše osvobojenje je plačilo živim in mrtvim za vse izgube in bolesti. Nikoli več se ne bomo bili za tujo stvar, svojo domovino pa bomo branili vedno s pravo narodno zavestjo.

Z zasedenega ozemlja.

Italijani so kar nenadoma zaprli svojo demarkacijsko črto in ustavljen je ves promet. Mnogo se upravičeno ugiba, zakaj so to storili. Govori se o štrajkih, o nevarnem gibanju med vojaštvom, govori se celo o vojnem nastopu proti Jugoslaviji. Gotovo je to, da so videli ob črti svetlikanje, kakor da bi se bila razpočila kaka municijska skladišča, vemo pa tudi, da vlada med italijanskim vojaštvom velika nezadovoljnost, da je naveličano vojne in hoče domov. Štrajk v Trstu je razburil duhove in povečal napetost vsepovsodi. Italijanska vlada se boji stikov ljudstva z zunanjim svetom, boji se revolucijskih nemirov, ker se v vseh provincah, zlasti v severni Italiji, vedno bolj kaže velik upor proti sedanjim splošnim razmeram. Z italijanske uradne strani se bo gotovo trdilo, da je na zasedenem ozemlju mir in da je zaprla Italija črto samo iz trenotno potrebnih ozirov, ali gotovo je, da je zavladal strah pred izbruhom nemirov, ki bi se utegnili nevarno razviti.

O uporu italijanskih vojakov v Gradiški poroča vipavski rojak Ignacij Aljančič, ki je ušel iz zapora tamkaj. Vojaki so se uprli s klicem: Nočemo več vojne. 60 upornih vojakov je bilo ustreljenih. V Gradiški je interniranih 12 Vipavcev, ki se jim prav slabo godi. Bivati morajo na prostoru, obitimi s plotom, pod milim nebom, kakor živina na semnju.

Iz Trsta poročajo, da je gubernijska oblast ob izbruhu železničarskega štrajka dala aretirati celo vrsto Slovencev, nekaj jih je odgnala v Italijo. Slovence izganjajo, ako le pride kaka ovadba. Kratkoterminalno ga povabijo na sedež vojaške oblasti, kjer mu povedo, da mora zapustiti mesto nemudoma, zakaj, tega pa ne povedo. Slovenskih šol v Trstu je konec. 28 naših zavodov smo imeli, sedaj so vsi zaprti in 8000 naših otrok je brez podukov. Italijani silijo naše slovenske otroke v svoje šole. — V Gorici so otvorili Italijani na slovenski način italijansko gimnazijo. Slovenskih šol nočejo odpreti. Slovence v Gorici žalijo neprestano, psujejo in zaničujejo. Aprovizacija je slaba. Mesa se dobi na teden 150 gramov po 18 K, riž je po 6 K, testenine po 9 K. V Gorici gospodujejo skrajno brezobzirno župan Bombič, podžupan dr. Češut, dr. Petarin in stotnik Bramo. — Iz Postojne poročajo, da je vojaška oblast delila te dni med prebivalstvo „obleko“, to je neke cunje, na pol gnite in ušive; prav usiljevali so to gnjusobo, katero so nabrali najbrže na bojiščih. V ječi v Benetkah je umrl slaboumni 62letni Janez Gržina, ki je bil obsojen na 5 let ječe, ker so našli pri njem puško, katere ni hotel izročiti karabinerjem. Dasi je očitno, da je Gržina slaboumen, so ga vendar vrgli v ječo. V tisti ječi se nahaja tudi trgovec Josip Gržina iz Koč pri Prestranku, obsojen na 18 mesecev ječe, ker so bili našli v njegovem stanovanju nekaj

4
municije, za katero on še vedel ni. Strašno je divjanje Italijanov nad ubogim slovenskim ljudstvom.

Politični pregled.

Jugoslavija. Nemci v Gradcu so izpustili tam konfinirane Slovence, nakar se je dala prostost tudi Nemcem, ki so bili konfinirani v Ljubljani. Promet s poštnimi nakaznicami in poštnim povzajem iz Nemške Avstrije v Jugoslavijo je ustavljen. — Ministrski svet je sklenil najeti posojilo 2 milijona kron. — Pri Radencih so Madžari hoteli prekoračiti Muro. Naše straže so jih pregnale. — Prestolonaslednik Aleksander je obiskal po vojni opustošeno francosko ozemlje. — Po vesteh iz Pariza bo spor med Srbi in Rumuni glede meje v Banatu za nas ugodno rešen. — Poverjenikom kraljeve vlade na Cetinju je imenovan Milorad Vojčić. — List „Mariborski delavec“ je prišel v last JDS.

Slavija. Mesto Požun, ki so ga zavzeli Čehi ter imenovali za glavno mesto slovaškega dela Čehoslovaške republike, so prekrstili v Bratislavo. — V Pragi tiskajo nove češke bankovce. — Poljaki zahtevajo 25 milijard vojne odškodnine. — V Petrogradu, kjer vladajo boljševiki, umre vsak dan več sto ljudi od lakote. — V Pragi so odstranili vse spomenike, spominske plošče in napise, ki spominjajo na Habsburžane. — Poljaki zahtevajo vso Galicijo in skupno mejo z Romunijo. — Mirovni posvet v Parizu je sklenil priznati vladu na Poljskem. — Boljševiki na Ruskem nameravajo zapreti vse cerkve ter ustaviti verouk v vsch šolah.

Ostali svet. V Ameriki so odkrili neko nemško organizacijo, ki je kovala zaroto proti predsedniku Wilsonu. Hoteli so ga umoriti. Organizacijo in nje člane so zaprli. — Nemška narodna skupščina zboruje v Weimarju. Bavi se tudi z načrtom, kako priklopiti Nemško Avstrijo k Nemčiji. — Antanta je poslala v Eckartsau angleško vojaško misijo, da bo stražila in varovala bivšega avstrijskega cesarja Karla, ki se tam nahaja.

Politične vesti.

Nova vojna. Ni še dosti krvi prelite. Časopisi nam vsak dan prinašajo nove vesti o krvavih plesih, sedaj v tej, sedaj v oni državi. Niso to boji na frontah, strelski jarki so prazni. Pač pa je to socialna revolucija. Glavno ognjišče je v Rusiji, kjer ogenj boljševiške revolucije še davno ni zatrl. Zdi se nasprotno, da je od dne do dne hujši, svoje iskre pa meče daleč preko meje svete Rusije. Te iskre se večkrat vnamejo tudi na takih krajih, kjer bi pričakovali, da ni primerne gorljive snovi. Poročali smo že o nemirih v Nemčiji, zlasti v Berlinu, kjer so se socialisti stepli ne samo z vojaki, marveč tudi med seboj ter ubili svojega ministra Liebnechta in socialistično agitatorico Roso Luksemburg. Na Bavarskem pa se je razvila prava meščanska vojna. V Monakovem so ubili ministrskega predsednika Eisnerja in menda še dva druga ministra. V odgovor na to so v Augsburgu napadli Spartakisti uredništva meščanskih listov ter vso opravo, časopise in knjige razbili in sežgali. Nemiri trajajo dalje. Portugalska je pa že staro revolucionarno gnezdo. Tam se bijeta vedno dve stranki. Ena je za monarhijo, druga za republiko. Sedaj so se zopet stepli in zopet so bili republikanci močnejši in Portugalska bo še nadalje republika. Pri nemirih v Romuniji je bil ranjen tudi romunski kralj. Tudi na Angleškem ni vse v redu. Ampak angleška vlada je praktična. Predno pride do kakih izgredov, skrajša delavcem, ki so vedno jedro revolucij, delavni čas, jim zviša dohodke ter splov ustreže kolikor more. Pa je mirna

Bosna. Revolucionarni duh niti mirovne konference ne rešpektira. V Parizu, kjer sede največji diplomati sveta ter delajo načrte, kako zajamčiti celemu svetu mir na vse večne čase, je nek boljševik streljal na francoskega ministrskega predsednika Klemansva ter ga smrtnonevarno ranil. Naši dobri prijatelji Italjani niso zadovoljni, da je v Jugoslaviji mir. Zato so spuntali v Srbiji okoli mesta Peći Albance proti srbskim oblastem. Srbi so pa par Albancev pobili, pa je bil zopet mir. Lahki pa, kakor je videti, ne bodo imeli časa pri nas uprizarjati revolucije, ker bodo imeli doma reveč posla z njo. Po Italiji vre. To je stara fraza, ki smo jo slišali že tolikrat, da se vedno spomimo na njo, kadar govorimo o Italiji. In kakor je posretilo po zelo previdno skrajšanih in zastrtih poročilih iz dežele makaronov in banditov, je tam zavrelo popolnoma. Zlasti so centri revolucionarskega gibanja severnoitalijanskega mesta, predvsem Milan. Pa tudi v Rimu „vre“. Prezgodnje vesti so celo vedele poročati, da so Lahki že ubili svojega kralja. To sicer še ni res, toliko je pa gotovo, da bi jaz pod danimi razmerami ne želel biti laški kralj. Kakor je videi je svetovna vojna zapustila za seboj preveliko nepogašenega oglja, ki tli naprej in vnema nove požare. Ali bo mogla mirovna konferenca tudi ta ogenj udušiti?

Čisto po laško so nesramni. „Nova Doba“ prinaša to-le poročilo: Iz Pariza javljajo, da je italijanski min. predsednik v seji najvišjega vojnega sveta izrazil potrebo spremembe premirja z Avstro-Ogrsko v tem smislu, da se naj demobilizirajo vse armade na ozemlju bivše Avstro-Ogrske. — Na isti strani, 15 vrst nižje pa stoji tole: Italija mobilizira glasom poročil, došlih v Beograd, zopet več odpuščenih letnikov. Naperjeno je to proti Jugoslaviji. — No, to je pač pristno laško junaštvo, ki se je pokazalo vedno takrat, kadar je bil čas — bežati. Zahtevajo demobilizacijo vsega vojaštva na vsem ozemlju bivše avstro-ogrske države, torej tudi demobilizacijo vse jugoslovanske armade v Sloveniji, Hrvaški, Bosni i. t. d., med tem pa pripravljajo vojsko proti nam. Pač poznajo naše Janeze, Bošnjake in pa Dalmatince in mislijo si: laglje se bomo borili proti Jugoslovanom, če bodo morali jugoslovanski vojaki sedeti doma za pečjo. Na tak način bi se boril še kdo drugi, ne samo Italijani. Vsak narod ima kako izrazito lastnost, a v nesramnosti Italijanov pač nikdo ne dosega.

— **O protiitalijanski agitaciji v »Julijski Benečiji«** poroča »L'Avvenire d'Italia« tako: »V Julijski Benečiji in sicer na ozemlju, kjer prebivajo Hrvatje in Slovenci, je na dnevnem redu protiitalijanska agitacija, vprizorjena po voditeljih jugoslovanske stranke, in vojni tribunal v Trstu je že najstrožje kaznoval te ljudske hujsakače, ki sejejo za svoj ideal, ki je že izginil, to je za aneksijo Julijske Benečije k Jugoslaviji, neslogo med kmečkim prebivalstvom v deželi. Ogromna večina Slovencev in Hrvatov pa je že priznala veliko razliko med sedanjim in prejšnjim režimom in izginil je ves strah in dvom. Italija spoštuje njihov jezik v šoli, v uradih in v cerkvi, podpira revne z brezplačno prehrano in naši vojaki žive v najboljšem sporazumu z vsemi . . .« Precej predrznosti in nesramnosti je treba, da se na tak način postavljajo na glavo znana dejstva, da Italijani povsodi izganjajo naš jezik in usiljujejo italijanščino. Grda laž je tudi, da se je naše kmečko ljudstvo sprijaznilo z novim režimom. Novi režim mu je skrajno sovražen, naše ljudstvo ne mara Italijanov, pa če bi muzročicami postiljali, naše kmečko ljudstvo na zasedenem ozemlju hoče priti pod Jugoslavijo in bo delovalo v to svrhu z vso svojo močjo toliko časa, da to doseže. Z lažmi pa Italijani vendar ne bodo zmagali nad nami!

— **Najstrožji zapor za jugoslovanske voditelje** v »Julijski Benečiji« zahteva list

»L'Avvenire d'Italia« in ves nesrečen je, ker je bila istrska učiteljica Vrbanič pred tržaškimi vojnimi tribunalom oprščenca, ker jej niso mogli ničesar dokazati, ker se je pokazalo, da sloni obtožba na goli denunciaciji. »L'Avvenire« rohni in vprašuje, zakaj taka milost, ko more oprostitev učiteljice, ki je »un' arrabbiata jugoslava«, samo škodovati; dvomi, da bi se tako ustavil jugoslovanski močni tok. Taka je v resnici italijanska naklonjenost do jugoslovanskega naroda.

Italija zahteva od Nemške Avstrije 150 železniških strojev in 4500 vozov. Z Dunaja poročajo, da zahteva italijanska vlada s prav energično noto od Nemške Avstrije 170 železniških strojev in 4500 vozov, ki so bili spravljeni preko demarkacijske črte na nemškoavstrijsko ozemlje in niso bili vrnjeni. Nemška Avstrija se temu protivi.

Tri milijarde dinarjev se tiska za našo državo in sicer v Zagrebu, Pragi in Parizu. V promet pridejo najbrže za kaka dva meseca.

Važno za vojake, invalide, vdove in sirote.

I.

Pristojbine vojakom, ki gredo na zdravstveni dopust.

Za ono moštvo, ki je poslano v svrhu pravočasne in hitre izpraznitve bolnic na dopust iz zdravstvenih ozirov iz bolnice, velja odlok bivšega c. i. kr. vojn. ministr. od 1. aprila 1918, odd. 14., št. 4240:

Prosilc ima pravico do dnevnega pavšala 3 kron.

Ta pavšal se pri dopustih do štirih tednov za ves čas dopusta (to je 28 dni) izplača vnaprej pred odhodom. Znesek izplača bolnica, ki pošlje moža na zdravstveni dopust. Če traja dopust več kakor štiri tedne, dobi moštvo te pristojbine naknadno pri kadru, pri katerem se ima javiti po preteku dopusta. Na prošnjo pa ti kadri lahko znesek tudi mesečno pošljejo prosilcu na dopustu po pošti.

Ta pavšal 3 kron na dan, gre tudi možu, ki je poslan na zdravstveni dopust do treh mesecev iz kakega okrevališča (oddelek za rekonvalescente.)

Če vojak na kakem zdravstvenem dopustu potrebuje zdravnika, naj se poda v bližnjo vojaško bolnico, ali pa v bolnico Rudečega križa.

II.

Pristojbine vojakov, ki se vračajo iz Ruskega ujetništva.

Vojaki, ki se vrnejo iz ruskega ujetništva, dobe vse pristojbine za čas ujetništva. Gredo naj radi tega k gospodarskemn uradu pristojnega polka. Ako pa ta polk ni sedaj v našem ozemlju, naj se obrnejo oni od bivše skupne vojske (infaterija) k ljubljansk. pešpolku, oni bivšega domobranstva k slov. plan. polku, a oni od topništva k topniškemu poveljstvu v Ljubljani. Pripadniki bivšega 97. pp. naj to opravijo pismeno na tržaški pešpolk v Mariboru.

III.

Civilna obleka odpuščenih vojakov.

Če se je civilna obleka izgubila ali pa iz kakega drugega vzroka ni dosežna, se ima možu porabna vojaška obleka kot nadomestek izročiti. Je bil torej mož od svoje vojaške oblasti s porabno vojaško obleko odpuščen ali se je tako z bojišča vrnil, nima več pravice do odškodnine, ker že ista obleka kot nadomestek velja.

Ako je mož svojo civilno obleko pri katerem krdelu v območju Slovenije shranil, se ima osebno, pismeno ali po kakem za-

upniku na dotično krdelo obrniti ter tam svojo obleko prevzeti. Če obleke ni več tam, lahko prizadeti s tozadevnim potrdilom pri oblasti, katera ga je odpustila, zahteva odškodnino.

Ako je pa krdelo, pri katerem se je obleka shranila, izven območja Slovenije (v Nemški Avstriji itd.), ima prosilec prošnji za odškodnino priložiti izjavo, da je svojo civilno obleko svoječasnno pri vojaški upravi shranil ter je ni več vrnjene dobil; tako izjavo ima pristojna občina in orožništvo potrditi. Razen potrdila, ozir. izjave, da se je obleka izgubila, se ima prošnji priložiti tudi potrdilo, da se je vojaška obleka resnično vojaški upravi vrnila; ta potrdila izdaja dotično poveljstvo, katero je vojaško obleko prevzelo. Tako opremljene prošnje se naj potom občinskih uradov vojaški intendanci v Ljubljani pošiljajo.

Upravičene prošnje se bodo upoštevale ter bo deželna vlada, oz. voja ka uprava odškodnino v denarju do največ 80 kron ali pa civilno obleko in natura poravnala.

IV.

Pokojnne invalidov, vojaških vdov in sirot in vojaških vpokojencev.

Za februar vsem tem osebam izplačuje pokojnine, invalidnine in preskrbovalnine še vedno penzijska likvidatura na Dunaju.

Za mesec februar so bile že pripravljene vse izkaznice, da se izplačajo kakor doslej potom poštne hranilnice na Dunaju. Ker pa je promet dunajske hranilnice za našo državo bil ravnokar ustavljen, se je naša vlada potrudila, da se ti zneski vendar pošljejo potom dunajske poštne hranilnice, kar se bo zgodilo v nekaj dneh. Zato naj nihče ne pošilja pritožb na Dunaj ali na vlado v Ljubljani, ampak naj potrpi nekaj dni!

V.

Zaostale pokojnne invalidov, vdov in sirot.

Penzijska likvidatura na Dunaju izplačuje potom poštne hranilnice na Dunaju tudi vse zaostale pokojnine še vedno vojakom, vdovam in sirotam in invalidom. Pri ogromnem številu teh oseb in vsled pomanjkanja uradniških moči, pa vendar marsikdo ni dobil penzije več mesecev. Komur se res muči za denar in ne more počakati, naj svojo pokojninsko polo in zadnji odrezek poštne nakaznice pošlje na „Komisijo za preskrbo vračajočih se vojakov“ v Ljubljani, Turjaški trg št. 4, navede naj natančen naslov in za katere mesece ima dobiti še pokojnino. Vsi dopisi glede zaostalih penzij, naj se pošiljajo samo tej komisiji, ne pa poverjeništvu za socialno skrb ali konzularni agenturi na Dunaju. Pri tej komisiji naj se oglasijo tudi stranke, ki prihajajo v teh zadevah v Ljubljano.

VI.

Podpore vojakom, ki so odpuščeni iz vojaške službe.

Ob odhodu iz vojaške službe je marsikak vojak popolnoma brez sredstev, če je iz zasedenega ozemlja, tudi nima nikamor iti. Da se pomaga takim vojakom za silo, dokler ne dobe primerne dela, se jim bodo ob odpustu iz vojaške službe izplačevali pri pristojnih vojaških oddelkih pripevki za preživljanje vsaj za en teden.

VII.

Trafike.

Trafike na splošno še niso razpisane. Zato naj vojni slepci, invalidi in svojci padlih, ki mislijo prositi za trafike, ne vlagajo že sedaj svojih prošenj. Razpis posameznih trafik po celi Sloveniji bo objavljen v časopisih. Tedaj bodo razglašeni

tudi vsi pogoji in navodila za sestavo prošenj. Takrat bo šele pravi čas za vlaganje prošenj.

Vabilo

k seji izvrševalnega odbora JDS.,

ki se vrši

dne 2. marca 1919 v dvorani mestnega magistrata (l. nadstropje) v Ljubljani.

Začetek je ob 9. dopoldne.

DNEVNI RED:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo o političnem položaju.
3. Poročilo o volitvi novega izvrševalnega odbora JDS.
4. Slučajnosti

Ljubljana, dne 21. svečana 1919.

Načelstvo JDS.

Dopisi.

Št. Rupert na Dolenskem. Naš Sokol je pretečeno nedeljo ponovil tridejansko šaloigro „Na ogledih“. Majhen, skromno opremljen oder sicer igralcem ni nudil posebne ugodnosti, vendar je šla igra dobro izpod rok. Pohvalno je omeniti požrtvovalnost nadučitelja Kovačiča, kateri je bil aranžer cele prireditve. Igralci so nam pa porok, da se bo Št. Rupert seznanil tudi z drugimi domačimi gledališkimi predstavami. Na sploh je opaziti veliko zanimanje za Sokola. Kako tudi ne. Saj je vendar Sokol edino narodno in nepolitično društvo, kojega član sme biti vsak zaveden Slovenec in Slovan. Pribiti je, da je bil Št. Rupert vedno na mestu, da se je pa žal moral uklanjati mnogo let najstrašnejšemu pripadniku dr. Šušteršičeve stranke, kaplanu Strajharju. Odšel je; cela fara se je oddahnila. To čuti vsak, komur so bile tamonjne kričeče razmere količkaj znane. Danes, ko se je Št. Rupert otresel ovir in parasitov, pokaži staro in mlado, da ljubiš svoj rod in svobodno Jugoslavijo. Oprimate se dela s podvojenimi močmi, da zaostalo popravite. V mislih domovino, v srcu pogum, v roki moč. Na zdar!

Moravče. Jugoslavija je tudi pri nas zopet oživela politično in društveno življenje. Ustanovila se je krajevna organizacija JDS., ki že šteje sedaj okrog 100 članov. Kmetje, Moravčani organizirajte se, časi so resni, pristopajte kot člani k JDS., ki zastopa narodne ter Vaše koristi. „Moravško pevsko društvo“ vrlo napreduje. Na pustno nedeljo dne 2. sušca priredi večjo prireditev z bogatim vspešdom: petje, moški, ženski in mešani zbor, gledališko predstavo „V Ljubljano jo dajmo“ itd. Udeležite se vsi te prireditve. Na novo oživljeno „Gasilno društvo“ šteje že 40 udov. Naša društva lepo napredujejo. Fantje in dekleta pristopajte k njim, naročajte naše časopise.

— **Špitalič.** Zadnje nedeljo se je vršil pri nas shod JDS., na katerem sta poročala prof. Jug iz Ljubljane in dr. Karba iz Kamnika. Zborovalci, katerih je bilo okrog 150, med njimi tudi nekaj žensk, so z velikim zanimanjem sledili poročilu o političnem položaju in izvajanjem o delu in programu JDS. Po shodu se je ustanovila krajevna organizacija skupno za Špitalič in Motnik, ki je štela ob zibelki že 45 članov. Proti shodu je zlasti agitiral domači župnik, mož, ki je itak pri večini svojih faranov prišel vsled svojega neprimerne vedenja ob veljavo. Marijini kongregaciji je iz prižnice prepovedal udeležbo na shodu in pretel med službo božjo z zlim duhom, ki da pride v osebah omenjenih govornikov v Špitalič. Nekaj neizobraženih in nahujskanih žensk

je prišlo tudi na shod in so hotele s petjem in kričanjem motiti govornike. Ko se jih je primerno zavrnilo in poučilo, so vtihnile. Mi apeliramo na vodstvo SLS., da župnika primerno pouči o nepostavnem dejanju, vzlasti je to podlost prve vrste, da skuša zapeljati neizobražene in postave nevešče ženske v nesrečo, kajti za podivjano vedenje teh žensk bi jim sodnija lahko napotila občutno kazen, katere bi jim niti sv. Peter ne mogel odvzeti. Vse vrle in narodne farane iz Špitaliča pa prosimo, naj se nikar ne dajo ostrafovati od župnika, kajti nismo več v stari Avstriji, kjer so imeli edinoli ti gospodje odločevati. Vsako nasilstvo naj takoj sporoče tajništvu JDS., ki bo moža primerno zasledovalo.

Iz Bočne v Savinjski dolini. Povsod se pometa, le pri nas se ne, dasi je to že zdavnaj potrebno. Nemškopoljubeči občinski predstojnik pašuje nemoteno po svojem starem kroju naprej. — Nada, da nam bo krivice, katere smo prestali pod prejšnjim režimom zbrisala ljuba naša Jugoslavija, nas je varalo. Veselili smo se obečanv vo časnikih, da se nam bo aprovizacija znatnoboljšala; pa kaj nam po pomagalo — siromak nima besede, še manj pa veljave. Deli se po starem ključu kdor malo rabi, dobi več, kdor je pa vsestransko v stiski, dobi malo. — Terorizem, ta vlada v naši občinski upravi, a odpomoči ni od nikoder. — Stranke, ki pridejo po ure hoda daleč v občinsko pisarno, se prav rado najprej malo ošteje in potem, če dobe kakšno karto, n. pr. za eno svečo i. t. d., morajo to vse „pošteno“ plačati. — Ali ni občinski tajnik plačan od občine, li ni zadosti, da v privatnem odira uboge ženice v „žive ude“, da bi se mu še v pisarni v uradnih urah morala plačevati vsaka malenkost? Ali mu je občinski odbor dal novoletno nagrado zato, ker je iz gornjegrajskega Trepeljna postal bočki „Treppell“? Resničen je pregovor: „Giiha vkup štriha.“ Radmirski.

Zasip pri Gorjah. V nedeljo, 9. svečana, je priredila JDS shoda v Zasipu in Gorjah. Veselo smemo zabeležiti, da je bil zastopan ves Zasip. Moški in ženske so pozorno sledili izvajanjem govornika g. dr. Kavčiča. Vsi so odnesli najboljši utis ter si žele kar čim prej zopet slišati o delovanju naše stranke. V Gorjah je bil shod v šoli, ki po nesreči stoji nasproti župnišču, v katerem kraljuje znani Šuštercijanec Piber-paša. Mož je delal z vsemi srednjeveškimi pomočki, da je odvrnil nekaj žensk in mož svojega mišljenja od shoda. Napravil je ob treh izpraševanju, pri katerem je pridno oznanjal nevarnosti JDS. Mladino je zbral pa kaplan okoli sebe ter ji napravil ples in zabave v gostilni poštarja Černeta v Gorjah. Ne vlačili bi takih stvari na dan, ako bi sedaj kaplan ne mučil zavednih žen in mož, kateri so se udeležili shoda, češ, glasovale so proti svetemu zakonu, proti cerkvi i. t. d. Taki agitaciji je treba napraviti že vendar enkrat konec. Vprašajte g. Slamnika, predsednika krajevne organizacije SLS, kateri se je shoda osebno udeležil, ako ni govoril g. dr. Kavčič dostojno. Vsaj je to na shodu sam javno pripoznal. Upamo, da Vam pomiri to kri — drugače drugič kaj več.

Zavedni Gorjanec, doma iz Zaspja.

Iz Gorenje vasi v Poljanski dolini. V nedeljo, 23. svečana, se je v cerkvi na Trati iz prižnice razglasilo, da se vrši ta dan v šoli na Trati političen shod VLS. Imeli smo pravzaprav ta napovedani shod deloma že v cerkvi, ker ves cerkveni govor dejansko ni bil nič drugega, kot navadno politično predavanje. Da je to res, je razvidno že iz tega, ker se je gospod župnik Brajec, vnet zagovornik Šušteršičevih idej, potem na shodu v šoli izrazil sledeče: Tudi jaz bi vam kaj povedal, pa mislim, da ni potrebno, ker mene tako večkrat slišite govoriti, namreč v cerkvi. — Torej napovedani shod se je

Delniška glavica: K 30.000.000. **Jadranska banka Podružnica Ljubljana.** Rezerve: okrog . K 10.000.000.

Centrala: TRST. — Podružnice: Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Metkovič, Opatija, Split, Šibenik, Zadar, Ekspozitura Kranj.

Sprejema:

Vloge na knjižice.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Ceke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih. Daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Ljubljanska kreditna banka
v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10.000.000.

Rezervni fond . . . K 2.000.000.

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednostnih papirjev, deviz in valut. Vnovčevanje kuponov, izžrebanih zastavnih pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

Promese
k vsakemu žrebanju.

Posojila
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje

vrednostnih papirjev v hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizijski krediti.

Poslovnica

avstrijske državne loterije.

Največja slovenska hranilnica!
Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica številka 3,

je imela koncem leta 1918 vlog

K 80.000.000

in rezervnega zaklada . . . . .

„ 2.500.000

Sprejema vloge vsak delavnik.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Hranilnica je pupilarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in obligatornemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

3¹/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1.100.000.

Hranilne vloge K 42.000.000.

Ustanovljena leta 1881.